

Sadržaj 3/4. broja

Civilnodruštvo.hr
god. 2., br. 3/4, ožujak/lipanj 2005.

Uvodnik

(Cvjetana Plavša-Matić)

Financiranje udruga u Republici Hrvatskoj

(Cvjetana Plavša-Matić)

Novi mandat započet Strateškim ciljevima rada 2005.-2007.

(Jadranka Cigelj)

Inicijative prvog saziva Savjet za razvoj civilnoga društva

(Goran Beus Richembergh)

Drugi mandat Savjeta usredotočen na izradu legislative

(Nives Ivelja)

Nakon što odu strani donatori, može li vlada biti 'zamjena'?

(Nilda Bullain)

Pojmovnik civilnoga društva: treći sektor

(Paul Stubbs)

Predstavnici hrvatskih udruga u Bruxellesu

(Igor Vidačak)

Pregled suradnje s udrugama u deset tranzicijskih zemalja

(Marija Gerasimova)

Odnos vlade i volonterskih organizacija u Engleskoj

(Nicholas Deakin)

Civilno društvo ima svoju ulogu u informiranju i edukaciji o Europskoj uniji

(Marija Pejčinović - Burić)

Trgovanje ljudima kriminalna aktivnost odmah iz trgovine drogom

(Sanja Čavec Kavicki)

SMS - Primjer partnerstva tradicijske baštine i poslovnoga razvoja

Novosti u izdavaštvu

Pitate? Odgovaramo.

Sa svih strana

Projekt LIFE: Zaštita i upravljanje vukovima u Hrvatskoj

Uvodnik

Poštovane čitateljice i poštovani čitatelji,

ovaj broj časopisa *Civilnodruštvo.hr* posvećen je suradnji između vlade i organizacija civilnog društva.

Vlada Republike Hrvatske prepoznala je još 2001. godine važnost definiranja okvira za tu suradnju te je na sjednici održanoj 4. siječnja 2001. godine prihvatila Program suradnje Vlade Republike Hrvatske i nevladina neprofitnog sektora u Hrvatskoj. U izradi teksta Programa intenzivno je, od lipnja 2000. godine, surađivalo više od sto predstavnica i predstavnika udruga, ustanova, tijela državne uprave te jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. Program je dakle izrađen na temelju suradnje i opsežnih savjetovanja te predstavlja opći okvir i podlogu koja će omogućiti unapređenje odnosa Vlade i civilnog sektora.

Program suradnje bio je temelj za izradu novog modela organizacijske strukture za potporu razvoju civilnog društva u Hrvatskoj. Taj model, koji je Vlada Republike Hrvatske prihvatila 2002. godine, temelji se na trima institucijama: Uredu Vlade RH za udruge, Savjetu za razvoj civilnog društva i Nacionalnoj zakladi za razvoj civilnog društva. Te tri institucije imaju jasno podijeljene uloge:

- Savjet za razvoj civilnog društva radi na praćenju provedbe Programa suradnje, organizira izradu strategije za razvoj civilnog društva i prati alokaciju financijskih potpora organizacijama civilnog društva iz sredstava državnog proračuna i dijela prihoda od igara na sreću.
- Ured za udruge, kao stručno i koordinativno Vladino tijelo, radi na donošenju novih zakonskih rješenja kojima će se poticati razvoj civilnog društva, na utvrđivanju i usavršavanju standarda i postupka sukladno kojima ministarstva i Vladini uredi dodjeljuju financijske potpore udrugama, na pregovaranju o pomoći Europske komisije za razvoj civilnog društva u Hrvatskoj i na njezinu programiranju.
- Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva usmjerava financijske potpore organizacijama civilnog društva za projekte i programe kojima pridonose daljnjem razvoju civilnog društva, razvija programe suradnje u izgradnji i potpori lokalne i regionalne infrastrukture za razvoj civilnog društva i međusektorske suradnje te provodi projekte dodjele financijskih potpora iz programa EU-a namijenjenih organizacijama civilnog društva (CARDS, PHARE i dr.).

Osim o hrvatskome modelu, u ovom broju časopisa moći ćete čitati i o iskustvima iz drugih zemalja, poput Mađarske i Velike Britanije, u procesu uspostave suradnje između vlade i nevladina neprofitnog sektora. Donosimo i analizu sličnih modela institucija (Ured za udruge, Savjet, Zaklada) u deset zemalja središnje i istočne Europe, i to u Poljskoj, Češkoj, Mađarskoj, Slovačkoj, Sloveniji, Hrvatskoj, Rumunjskoj, Estoniji, Litvi i Letoniji.

Uz ovaj broj časopisa svim pretplatnicima darujemo knjigu *50 pitanja i odgovora o EU ustavu*

Nadamo se da ćete tekstove objavljene u ovom broju sa zanimanjem pročitati te da ćete se, ako dosad već niste, odlučiti na pretplatu na časopis. Podsjećamo da je časopis *Civilnodruštvo.hr* dvojezični dvomjesečnik koji izdajemo i u elektroničkom obliku na internetskom portalu www.civilnodrustvo.hr, a kao tiskovina bit će dostupan isključivo u pretplati.

Najesen ćemo organizirati drugi ciklus edukacija o poslovanju udruga, koji će pretplatnici časopisa moći pohađati besplatno. Datumi i vrijeme održavanja edukacija bit će pravodobno objavljeni na internetskoj stranici Zaklade <http://zaklada.civilnodrustvo.hr>.

Svjesni da ovako važan i sveobuhvatan časopis neće biti moguće uređivati bez povratnih informacija naših pretplatnika i šire zainteresirane javnosti, pozivamo vas da nam se s vašim prijedlozima i mišljenjima javite na adresu info@zaklada.civilnodrustvo.hr

Ugodno vam čitanje,

Cvjetana Plavša-Matić

Financiranje udruga u Republici Hrvatskoj

Autorica: Cvjetana Plavša-Matić

Osnivanjem Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva Republika Hrvatska pridružila se zapadnoeuropskim i tranzicijskim zemljama u kojima su djelovanjem sličnih zaklada znatno unaprijeđeni vlastiti kapaciteti ulaganja, ali i multiplicirane međunarodne donacije za razvoj civilnog društva i međusektorsku suradnju. Nacionalna zaklada prvi je domaći javni donator koji djeluje izvan struktura državne ili lokalne uprave, a koji je i partner u pružanju potpore razvoju civilnog društva u Republici Hrvatskoj.

Poslovni sektor, zajednice i građani diljem Europe prilagođavaju se i uče živjeti s realnošću ekonomske globalizacije, tehnološkog napretka, demografskih promjena i političke tranzicije. Nove realnosti stvaraju neslućene mogućnosti za mnoge europske građane, no istodobno povećavaju nesigurnost i nejednake mogućnosti za druge. U gotovo svakoj zemlji moguće je pronaći s jedne strane globalno okruženje (razvijenu tehnologiju, zavidnu razinu socijalnih usluga i rastuće gospodarsko natjecanje), a s druge visoku stopu nezaposlenosti, nedovoljnu naobrazbu, niska primanja, loše uvjete stanovanja, nasilje u obitelji, kriminal, etničke sukobe i onečišćenje okoliša. Taj sve veći jaz izazov je za kreatora razvojnih politika jer je sve jasnije da se ravnoteža utjecaja i snage dijeli između države, tržišta i civilnog društva. Tradicionalna hijerarhija snage i utjecaja mijenja se u korist građana i tvrtki, koji imaju sve aktivniju ulogu u definiranju društveno-ekonomskih promjena i isticanju problema, što je prije bila isključivo odgovornost vlada.

Snažan razvoj udruga u RH

I u Republici Hrvatskoj svjedoci smo vrlo snažnog razvoja organizacija civilnog društva, a osobito udruga, kojih trenutačno ima oko 27.000, registriranih na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini. Većina tih udruga postaje vrlo vrijedan i stručan partner ili suradnik jedinicama lokalne samouprave i/ili tijelima državne uprave u pružanju različitih usluga u

području društvenih djelatnosti. Usto, jedan broj udruga vrlo uspješno zagovara i predlaže promjene i poboljšanja u kontekstu donošenja nacionalnih programa, strategija ili novih zakona.

Problem koji se vrlo često ističe jest nedovoljna financijska potpora koju organizacije civilnog društva dobivaju iz javnih izvora. Iako ne postoji zakonska obveza nijedne države u svijetu da financira udruge i druge organizacije civilnog društva, ipak nema gotovo nijedne države koja nema neki oblik ili sustav sufinanciranja programa i projekata organizacija civilnog društva jer je potpora tim organizacijama i građanskim inicijativama jedna od pretpostavaka demokratizacije društva i kvalitetnog korištenja postojećim kapacitetima za razvoj društva.

Ured za udruge i sustav dodjele financijskih potpora (1998.-2003.)

U Hrvatskoj se važan preokret u tom kontekstu dogodio 1998. godine, kad je Vlada Republike Hrvatske osnovala Ured za udruge. Osnovna zadaća Ureda bila je uspostava povjerenja i poticanje suradnje Vlade RH i udruga, savjetovanje i redovito financiranje.

Odlukom Vlade da osnuje Ured za udruge istodobno su centralizirana sva sredstva iz državnog proračuna koja su se dotad osiguravala u proračunima pojedinih ministarstava i Vladinih ureda. Samo djelomično to se odnosilo na Ministarstvo kulture, koje je i dalje autonomno raspoređivalo sredstva za zadovoljavanje javnih potreba u kulturi te tako djelomično financiralo i projekte/programe udruga. U tako centralizirana sredstva u proračun Ureda za udruge nisu ušle potpore za strukovne udruge ni za udruge proizašle iz Domovinskog rata, čije je financiranje je ostalo u djelokrugu mjerodavnih ministarstava .

Ured za udruge uveo važna načela Programa potpora

Ured je u 1999. godini uveo Program dodjele financijskih potpora udrugama, koji se temeljio na nekoliko važnih načela:

- dostupnost sredstava javnim objavljivanjem natječaja za dodjelu potpora projektima i programima udruga, čime je osiguran jednak pristup javnim sredstvima za sve udruge (osim onih kojima je pravo na financiranje iz državnog proračuna osiguravano posebnim zakonima, npr. Zakonom o sportu, Zakonom o Hrvatskome crvenom križu i sl.)
- objektivnost procjenjivanja kvalitete prijavljenih projekata/programa udruga postignuta angažmanom i radom nezavisnih stručnih radnih skupina za procjenu
- javnost i dostupnost informacija o rezultatima natječaja kako bi zainteresirana javnost imala informaciju o tome tko je, za koji projekt/program i koliko sredstava dobio na natječaju
- dostupnost informacija o kvaliteti ulaganja javnog novca u djelovanje udruga javnim predstavljanjem rezultata financiranih projekata/programa na trodnevnoj manifestaciji *Dani udruga* , koja se od 1999. do 2003. godine redovno održavala u Zagrebu.

Ured je od 1999. do 2003. godine zaprimio gotovo 6000 prijava projekata/programa udruga na godišnje javne natječaje, od kojih je financirano 1997 projekata/programa iz područja zaštite i promicanja ljudskih prava, socijalne skrbi, zaštite zdravlja, obrazovanja,

demokratizacije i razvoja civilnog društva, zaštite okoliša i kulture s ukupno 105.328.942,33 kune.

Iako je rad Ureda za udruge pokazao dobre rezultate, koje potvrđuje uređeniji i sustavniji, a nadasve transparentniji odnos između institucija državne uprave i organizacija civilnog društva (udruga), taj je model bio primjereniji početnom, tranzicijskom periodu izgradnje povjerenja, koji je bio potreban 1998. godine, kad je Ured i osnovan.

Novi model organizacijske strukture za poticanje razvoja civilnog društva

Zaključkom Vlade od 18. travnja 2002. godine uspostavljen je nov način financiranja udruga, kojim je osmišljena decentralizacija sredstava za projekte/programme udruga s proračuna Ureda za udruge na proračune mjerodavnih ministarstava i ureda Vlade, čime je uveden i decentralizirani model organizacijske strukture za daljnje poticanje razvoja civilnog društva i međusektorske suradnje. U tome modelu strateške pozicije, osim Ureda za udruge, imaju i novoosnovana tijela Savjet za razvoj civilnog društva (savjetodavno Vladino tijelo) i Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva.

U periodu od 2001. do kraja 2003. godine doneseno je nekoliko ključnih odluka kojima se utjecalo na daljnji razvoj modela financijskih potpora projektima/programima udruga te na sustavniju suradnju između dva sektora: javnoga/državnoga i nevladina neprofitnoga (udruge i druge organizacije civilnog društva). Na taj način:

- 4. siječnja 2001. godine Vlada je prihvatila Program suradnje Vlade RH i nevladina neprofitnog sektora u Hrvatskoj kao temeljni dokument kojim su određena načela, područja i načini suradnje
- u srpnju 2002. godine Hrvatski je sabor donio Zakon o priređivanju igara na sreću i nagradnih igara, kojim je određeno usmjeravanje 50% sredstava od dijela prihoda od igara na sreću u projekte/programme organizacija koje:
  1. promiču razvoj sporta (30%)
  2. pridonose borbi protiv droga i svih drugih oblika ovisnosti (8%)
  3. bave se socijalnom i humanitarnom djelatnošću (4%)
  4. bave se problemima i zadovoljavanjem potreba osoba s invalidnošću (28%)
  5. bave se tehničkom kulturom (6,5%)
  6. bave se kulturom (5%)
  7. bave se izvaninstitucionalnom naobrazbom i odgojem djece i mladih (4%)
  8. pridonose razvoju civilnog društva (14,5%)

- u 2001. godini, stupanjem na snagu novog Zakona o porezu na dobit i novog Zakona o porezu na dohodak, omogućeno je profitnim organizacijama da aktivno podupru rad neprofitnog sektora, i to time što se donacije vrijednosti do 2% od ostvarenih prihoda u prijašnjoj godini smatraju porezno priznatim rashodima
- 14. ožujka 2002. godine Vlada osniva Savjet za razvoj civilnog društva kao međusektorsko savjetodavno Vladino tijelo sa svrhom rada na Strategiji za razvoj civilnog društva, praćenja provođenja Programa suradnje Vlade RH i nevladina neprofitnog sektora u Hrvatskoj te praćenja i predlaganje unapređenja postupaka za dodjelu financijskih potpora iz sredstava državnog proračuna i dijela prihoda od igara na sreću
- 16. listopada 2003. godine Hrvatski je sabor donio Zakon o Nacionalnoj zakladi za razvoj civilnog društva (NN 173/03), čija je osnovna svrha promicanje razvoja civilnog društva u Republici Hrvatskoj.

Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva

Osnivanjem Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva Republika Hrvatska pridružila se zapadnoeuropskim i tranzicijskim zemljama u Europi u kojima su djelovanjem sličnih zaklada znatno unaprijeđeni vlastiti kapaciteti ulaganja, ali i multiplicirane međunarodne donacije za razvoj civilnog društva i međusektorsku suradnju.

Nacionalna zaklada prvi je domaći javni donator koji djeluje izvan struktura državne ili lokalne uprave, a koji je i partner u pružanju potpore razvoju civilnog društva u Republici Hrvatskoj.

Radi ostvarivanja svoje temeljne svrhe, Nacionalna zaklada pruža stručnu i financijsku potporu programima koji potiču održivost neprofitnog sektora, međusektorsku suradnju, građanske inicijative, filantropiju, volonterstvo te unapređuju demokratske institucije društva.

Ciljevi koje Nacionalna zaklada svojim djelovanjem želi postići jesu:

- poticanje aktivnoga građanstva, uključenosti i sudjelovanja u razvoju zajednice
- izgradnja kapaciteta civilnog društva
- razvoj međusektorske suradnje i suradnje između organizacija civilnog društva
- povećanje javnog utjecaja i javnosti djelovanja organizacija civilnog društva
- razvoj socijalnog poduzetništva i zapošljavanja u neprofitnom sektoru
- povećanje utjecaja civilnog društva u procesima donošenja javne politike.

Nacionalna se zaklada financira iz sredstava državnog proračuna, dijela prihoda od igara na sreću i nagradnih igara te od osnovne imovine, donacija i ostalih prihoda, sukladno članku 16. Zakona o zakladama i fondacijama.

U 2004. godini, prvoj godini svojeg djelovanja, Nacionalna je zaklada raspisala sedam natječajâ za dodjelu financijskih potpora, i to: (a) natječaj za potporu građanskim inicijativama pod nazivom *Naš doprinos zajednici* (potpore do 15.000 kuna); (b) natječaj za partnerske projekte u lokalnoj zajednici pod nazivom *Zajedno za bolje* (potpore do 100.000 kuna); (c) natječaj za poticanje socijalnog poduzetništva i razvoja u područjima od posebne državne skrbi, na otocima i u brdsko-planinskim područjima pod nazivom *Od ideje do razvoja* (potpore do 100.000 kuna); (d) natječaj za demokratizaciju i razvoj civilnog društva (potpore od 20.000 do 80.000 kuna); (e) kontinuirano otvoren natječaj za sufinanciranje sudjelovanja predstavnika organizacija civilnog društva na međunarodnim skupovima; (f) natječaj za institucionalne potpore stabilizaciji i razvoju udruga (potpore od 50.000 do 350.000 kuna) te (g) natječaj za povezivanje najmanje 10 udruga na projektima vezanima uz reforme u svim sektorima koje Hrvatska treba provesti u procesu pripreme za punopravno članstvo u Europskoj uniji (potpore do 300.000 kuna).

Istodobno s natječajima za dodjelu financijskih potpora raspisana su i dva poziva za iskazivanje zanimanja za provedbu istraživanja o razvoju i pozicioniranju civilnog društva u Hrvatskoj te za zajedničku izradu edukacijskih modula za izgradnju kapaciteta civilnog društva i za međusektorsku suradnju.

Nacionalna je zaklada u 2004. godini odobrila 167 potpora u ukupnom iznosu od 17.811.602,97 kuna.

Financijske potpore iz državnog proračuna i dijela prihoda od igara na sreću u 2004. godini

Raspodjelu dijela (50%) prihoda od igara na sreću obavljala su u 2004. godini mjerodavna ministarstva i Vladini uredi. Ukupno je raspodijeljeno 137.961.550,81 kuna, i to:

- za sport (HOO) 41.388.465,24 kuna
- za borbu protiv droga i svih drugih oblika ovisnosti 11.038.924,06 kuna
- za socijalne i humanitarne djelatnosti 5.518.462,03 kuna
- za zadovoljavanje potreba osoba s invalidnošću 38.629.234,23 kuna
- za tehničku kulturu 8.967.500,80 kuna
- za kulturu 6.898.077,54 kuna
- za izvaninstitucionalnu naobrazbu i odgoj djece i mladih 5.518.462,03 kuna
- za razvoj civilnog društva 20.004.424,87 kuna

Osim toga, ministarstva i Vladini uredi osiguravaju na svojim pozicijama u državnom proračunu sredstva za provođenje programa dodjele financijskih potpora projektima i programima udruga iz njihova djelokruga. Na je taj način u 2004. godini dodijeljeno još oko 50 milijuna kuna za projekte/programe udruga.

Sve informacije o terminima raspisivanja natječaja ministarstva i uredi Vlade objavljuju na svojim internetskim stranicama, a s njih je moguće preuzeti i sve formulare i upute za prijavu na natječaj. Ured za udruge na svojoj stranici www.uzuvrh.hr prikuplja sve te informacije, a Nacionalna zaklada o svojim natječajima redovito informira na stranici <http://zaklada.civilnodrustvo.hr>

Financijske potpore iz EU-a

U siječnju 2004. godine počela je provedba projekta CARDS 2002 pod nazivom *Pružanje usluga u zaštiti zdravlja, socijalne skrbi i izvaninstitucionalnom obrazovanju*, kojemu je osnovni cilj povećati uključenost neprofitnih organizacija u pružanje usluga u tri spomenuta područja. Projekt se provodi na tri razine: na razini tehničke pomoći, izobrazbe i financijske potpore. Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva projektni je partner Delegaciju Europske komisije u provođenju tog projekta u segmentu dodjele financijskih potpora, dok je danska konzultantske tvrtka *PLS Ramboll Management* partner u pružanju tehničke pomoći i izobrazbe. Ukupan predviđeni proračun projekta jest 1,5 milijuna eura, s time da će se s projektima u okviru CARDS 2003 (2 milijuna eura) i CARDS 2004 (3,5 milijuna eura) osigurati kontinuitet mogućnosti dobivanja financijskih potpora udrugama i drugim organizacijama civilnog društva i neprofitnim organizacijama za njihove konkretne programe pružanja usluga u socijalnoj skrbi, zaštiti zdravlja i izvaninstitucionalnom obrazovanju. Informacije o tijeku provedbe projekta CARDS 2002 i mogućnostima prijave na CARDS 2003 i CARDS 2004 dostupne su na *web* -stranici:

<http://zaklada.civilnodrustvo.hr>

Od ove godine Republika Hrvatska, kao zemlja kandidatkinja za ulazak u EU, počinje korištenje novim programom bespovratne pomoći Europske komisije pod nazivom PHARE, koji će zamijeniti dosadašnji program CARDS. I u okviru programa PHARE predviđeni su projekti financijskih potpora za daljnji razvoj civilnog društva u Republici Hrvatskoj. Tim će se projektima osnažiti kapaciteti i sposobnost udruga i drugih organizacija civilnog društva u Hrvatskoj za prihvaćanje razvojnih mogućnosti koje se otvaraju s pretpristupnim fondovima, a poslije i sa strukturnim fondovima Europske unije.

Zaključak

Unatoč tomu što se u iduće 2-3 godine očekuje odlazak većih međunarodnih donatora koji su financirali razvoj civilnog društva u Hrvatskoj od početka 1990-ih, ipak vjerujemo da to neće prouzročiti veće probleme, s obzirom na sadašnji model dodjele financijskih potpora iz domaćih izvora i pretpristupnih fondova EU-a. Pri tome valja naglasiti i sve izraženiju društvenu odgovornost poslovnog sektora, koji sve češće, bilo javnim natječajima bilo izravnim akcijama, donira sredstva projektima i programima udruga usmjerenima na razvoj i poboljšanje kvalitete življenja u lokalnoj zajednici. Donošenje novog Zakona o zakladama dodatno će stimulirati filantropiju i kulturu davanja u općekorisne svrhe, što izravno utječe i na razvoj civilnog društva u Hrvatskoj.

Novi mandat započet Strateškim ciljevima rada 2005.-2007.

Autorica: Jadranka Cigelj

Tako će Ured i dalje podupirati rad Savjeta za razvoj civilnog društva, analizirati rezultate suradnje tijela državne uprave i udruga, savjetovati se s udrugama o poboljšanju mjera za učinkovitiju suradnju organizacija civilnog društva s tijelima državne uprave, pratiti daljnji proces decentralizacije financijskih sredstava na regionalnu i lokalnu razinu, predlagati za državne službenike o temama vezanima za udruge, modele partnerstva i pristupne fondove EU-a te koordinirati poslove vezane uz programe pomoći EU-a - CARDS i PHARE.

Ured Vlade Republike Hrvatske za udruge osnovan je 1. listopada 1998. godine Uredbom Vlade RH radi stvaranja uvjeta za izgradnju partnerskih odnosa i međusektorske suradnje s nevladinim sektorom, poboljšanja zakonodavnog okvira za djelovanje udruga te financiranja i praćenja rada udruga.

Uz postignuća vezana uz financiranje i rad na poboljšanju normativnog okvira za djelovanje organizacija civilnog društva, od drugih važnih postignuća u prvom šestogodišnjem mandatu djelovanja Ureda za udruge važno je istaknuti izradu Programa suradnje Vlade Republike Hrvatske i nevladina neprofitnog sektora u Republici Hrvatskoj, koji je Vlada RH prihvatila 2001. godine. Taj dokument predstavlja temeljni okvir suradnje Vlade i nevladina sektora. Od institucionalnih mehanizama koji su uspostavljeni da bi provodili smjernice Programa, iz tog je razdoblja najvažnije osnivanje Savjeta za razvoj civilnog društva kao savjetodavnog tijela Vlade RH.

Tijekom 2004. dolazi i do procesa decentralizacije financijskih sredstava iz državnog proračuna namijenjenih programima udruga na tijela državne uprave, ministarstva i novoosnovanu Nacionalnu zakladu za razvoj civilnog društva (u travnju 2004.). Te su promjene utjecale i na promjene u vodstvu Ureda za udruge. Dotadašnja predstojnica Ureda za udruge imenovana je upraviteljicom Zaklade, a početkom 2005. imenovana sam predstojnicom Vladina ureda za udruge.

S obzirom na zatečeno stanje na institucionalnoj razini, potrebe u sektoru, potrebe vezane uz integracijske procese i pridruživanje Europskoj uniji te programe pomoći, Ured za udruge u mojem mandatu najprije je utvrdio strateške prioritete svojeg rada, u čijem će okviru pozicionirati svoju misiju i zadaću. Strateški plan rada ostvarivat će se prema sljedećim načelima djelovanja:

- spremnost na demokratski dijalog sa svim akterima
- otvorenost za prijedloge i sugestije te kritike radi transparentnosti djelovanja i unapređenja rada
- aktivna suradnja s organizacijama civilnog društva
- fleksibilnost i sposobnost prilagodbe društvenim promjenama
- djelovanje u skladu s načelima Programa suradnje Vlade Republike Hrvatske i nevladina neprofitnog sektora u Hrvatskoj.

Prema navedenim načelima djelovanja, Ured za udruge radit će na provedbi strateških ciljeva od 2005. do 2007. godine. Tri su osnovna strateška cilja rada Ureda:

- Praćenje provedbe Programa suradnje Vlade Republike Hrvatske i nevladina neprofitnog sektora u Republici Hrvatskoj i dodjele financijskih sredstava iz državnog proračuna i dijela prihoda igara na sreću i drugih javnih izvora
- Stručna i koordinacijska potpora tijelima državne uprave, regionalnoj i lokalnoj samoupravi radi učinkovite dodjele financijskih sredstava i kontinuiranog razvoja suradnje s udrugama
- Međunarodna suradnja te savjetodavna i stručna potpora Vladi RH za programe iz međunarodnih sredstava i pretpristupnih fondova EU-a.

Svaki cilj podrazumijeva najmanje desetak specifičnih podciljeva i aktivnosti, a svakako je najvažnije da je strateški plan rada Ureda krajnje usredotočen na sva područja djelovanja udruga te suradnje s udrugama kojima bi se unaprijedio i razvio taj sektor.

Tako će Ured i dalje skrbiti za rad Savjeta za razvoj civilnog društva i podupirati ga, analizirati rezultate suradnje tijela državne uprave i udruga, savjetovati se s udrugama o poboljšanju mjera za učinkovitiju suradnju organizacija civilnog društva s tijelima državne uprave, pratiti daljnji proces decentralizacije financijskih sredstava na regionalnu i lokalnu razinu, predlagati edukaciju za državne službenike o temama vezanima za udruge, modele partnerstva, pristupne fondove EU-a i sl.

Ured će sudjelovati u radu koordinacije državnih tijela Vlade RH na poslovima vezanima uz programe pomoći EU-a - CARDS i PHARE. Tako će Ured napraviti pripremu - programiranje za CARDS 2004 i PHARE 2006, nadzirat će provedbu odobrenih programa, surađivat će s Izaslanstvom Europske komisije, ministarstvima i drugim državnim tijelima vezano uz pitanja međunarodne suradnje.

Na kraju, Ured će pratiti sve relevantne događaje u Europi i svijetu u vezi s djelovanjem i odnosima s udrugama te će predlagati poboljšanja zakonskih okvira u Republici Hrvatskoj kako bi se potaknuo razvoj nevladina neprofitnog sektora i omogućila međusektorska suradnja.

Najvažniji rezultati koje Ured očekuje do kraja 2005. godine jesu prihvaćanje Kodeksa pozitivne prakse, standarda i mjerila za ostvarivanje financijske potpore programima i projektima udruga te dovršetak Strategije potpore i poticanja razvitka civilnog društva u Hrvatskoj, koji ujedno predstavljaju odgovor na goruće potrebe na putu razvoja civilnoga društva.

Inicijative prvog saziva Savjet za razvoj civilnoga društva

Autor: Goran Beus Richembergh, predsjednik Savjeta za razvoj civilnoga društva 2002.-2003.

Savjet je već u prvome mandatu pokrenuo postupak decentralizacije raspodjele sredstava iz državnog proračuna kako bi u sklopu te iste decentralizacije podržao ideju o osnutku Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva te u suradnji s Uredom za udruge započeo izradu Nacrta prijedloga zakona o Nacionalnoj zakladi za razvoj civilnog društva.

Osnivanje Savjeta za razvoj civilnog društva Vlade RH 2002. godine bio je važan korak prema izgradnji partnerskog odnosa vladina i nevladina sektora, definiranoga tada iznimno važnim, a sad već pomalo marginaliziranim Programom suradnje između Vlade i nevladina sektora u RH iz 2001. godine. Da podsjetim, bio je to prvi službeni dokument kojim su se Vlada RH i predstavnici nevladina sektora javno obvezali stalno unapređivati komunikaciju, povjerenje i suradnju u svrhu osnaživanja uloge i kapaciteta civilnog društva. Savjet je zamišljen i osnovan kao savjetodavno tijelo Vlade RH u koje su imenovani predstavnici Vladinih tijela (ministarstava, ureda i zavoda) te organizacija civilnog društva. Uz njih je Vlada u Savjet imenovala i tri nezavisna stručnjaka s iskustvom na području međusektorske suradnje, međunarodne suradnje i promicanja volonterskog rada. Važno je istaknuti kako su se birali predstavnici civilnog društva u Savjetu. Ured za udruge, koji je imao funkciju našega profesionalnog ureda, uputio je javni poziv svim udrugama u Hrvatskoj (preko glasila Ureda za udruge *Spona*) da u svojem podsektoru istaknu kandidate. Oni koji su u tom postupku stekli najviše glasova svojih udruga u podsektoru predloženi su Vladi za imenovanje u Savjet.

Pitanja s kojima smo se suočili u samom početku rada bila su vrlo zahtjevna, a i očekivanja zainteresirane javnosti bila su vrlo visoka. Savjet je naime dobio ovlasti da Vladi predlaže način raspodjele sredstava iz državnog proračuna namijenjenih udrugama u područjima: socijalne skrbi, zdravstva, zaštite okoliša, kulture i demokratizacije.

Savjet je pokrenuo i postupak decentralizacije raspodjele sredstava iz državnog proračuna prenoseći veću odgovornost mjerodavnih Vladinih tijela na izgrađivanje partnerskih odnosa s udrugama koje djeluju na njihovu području djelovanja. U sklopu te iste decentralizacije Savjet je podržao ideju o osnutku Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva te je, u suradnji s Uredom za udruge, započeo postupak osnutka Nacionalne zaklade. Danas je Zaklada važan i ozbiljan činitelj u procesu razvijanja i jačanja kapaciteta civilnog društva.

Pokrenuli smo iznimno važno pitanje izrade strategije razvoja civilnog društva u Republici Hrvatskoj. Vlada je prihvatila naš prijedlog da strategija razvoja civilnog društva bude sastavni dio ukupne Vladine strategije.

Mandat smo završili u drugoj polovici 2003. godine s detaljno razrađenim planom aktivnosti za iduće tri godine (jer je novi saziv imenovan na trogodišnji mandat, za razliku od našega jednogodišnjega) na osnovi snimljenog stanja, provedenih rasprava i iniciranih programa.

Drugi mandat Savjeta usredotočen na izradu legislative

Uz mnogobrojne ciljeve i zadaće Savjeta, ostaje otvorenim pitanje njegova stvarnog utjecaja. Nama koji smo članovi Savjeta katkad se čini da stvarni, izravni učinak često izostaje, da ostaju mnogobrojne mogućnosti posrednog djelovanja i razvijanja mreže. Ili da treba pričekati još koju godinu da se stvarni učinci djelovanja Savjeta propitaju ili da jednostavno budu evidentni.

Nives Ivelja, predsjednica Savjeta za razvoj civilnoga društva 2003.-2006.

Savjet za razvoj civilnog društva savjetodavno je tijelo Vlade RH koje, uz stručnu i logističku potporu Ureda za udruge, djeluje gotovo već treću godinu. Savjet ima 24 člana, od kojih su

10 predstavnici tijela državne uprave, 10 predstavnici nevladinih udruga, a 4 nezavisni stručnjaci.

Predstavnike tijela državne uprave predlažu tijela iz kojih dolaze, a predstavnici udruga izabrani su u postupku izbora za koje su udruge predlagale svoje predstavnike. Sve članice i članove imenuje Vlada Republike Hrvatske. Članice i članovi Savjeta sudjeluju u radu u okviru svojih profesionalnih dužnosti ili kao volonteri i ne primaju za rad nikakvu naknadu.

Prvi mandat Savjeta bio je na jednu godinu, a trajao je od ožujka 2002. do ožujka sljedeće godine.

Drugi je mandat Savjeta trogodišnji i traje od srpnja 2003. do srpnja 2006. godine.

Početak rada Savjeta u drugom je mandatu bio prije svega opterećen kadrovskim promjenama u Uredu za udruge. Kako se imenovanje nove predstojnice Ureda čekalo nekoliko mjeseci, u tom je razdoblju rad Savjeta zastao. Također, s promjenom vlasti potkraj 2003. godine, promijenili su se i predstavnici tijela državne uprave u Savjetu, čija su imenovanja završena tek u svibnju 2004. godine.

Usprkos ograničenjima i zaprekama, Savjet je ostao jedinstveno međusektorsko tijelo kojemu je zadaća poticanje razvoja civilnog društva. Civilni neprofitni sektor nova je i složena struktura čiju važnost još ne prepoznaju svi dionici u našem društvu. Savjet to više ima ulogu onoga koji može potaknuti procese donošenja poticajnih zakonskih odredaba, koji može utjecati na promjene prakse u tijelima državne uprave te pridonijeti promicanju tog sektora u domaćoj javnosti i međunarodnoj zajednici.

U primarnom je fokusu rada Savjeta u drugome mandatu izrada Nacionalne strategije za razvoj civilnog društva kao ključnoga strateškog dokumenta koji Republika Hrvatska još nema. Savjet je radio i na pripremi drugih zakonskih propisa - Nacrta prijedloga zakona o zakladama, Nacrta prijedloga zakona o volonterskom radu, Kodeksu pozitivne prakse o dodjeli financijskih sredstava iz proračuna, Nacrta prijedloga zakona o udrugama od općeg dobra. Uz navedeno, Savjet se bavio i praktičnim pitanjima fiskalne politike, analizom postupaka i načina financiranja rada udruga.

Uza sve navedeno, ipak ostaje otvoreno pitanje stvarnog utjecaja Savjeta. Nama koji radimo u Savjetu katkad se čini da stvarni, izravni učinak često izostaje, da ostaju mnogobrojne mogućnosti posrednog djelovanja i razvijanja mreže. Ili da treba pričekati još koju godinu da se stvarni učinci djelovanja Savjeta propitaju.

Nakon što odu strani donatori, može li vlada biti 'zamjena'?

Autorica: Nilda Bullain

Nakon što izađu iz zemlje, strani donatori za sobom neizbježno ostave vakuum u financiranju pojedinih tipova organizacija i nekih područja rada nevladinih organizacija. Nekoliko suradnika ovog broja našeg časopisa ističe kako je važno da ključni donatori pri planiranju izlazne strategije razmišljaju strateški ne samo o održivosti primatelja sredstava već i civilnog sektora u cjelini.

Velik je izazov u toj važnoj strategiji pronaći 'zamjenske' izvore financiranja za područja rada nevladinih organizacija i zajednice koja su dotad financirali ključni donatori. Među onima koji su primali potporu mogu se nalaziti organizacije za zagovaranje i nevladine organizacije koje pružaju alternativne usluge, lokalne organizacije građana (engl. *grassroots organizations*) i lokalne zaklade koje dodjeljuju sredstva, skupine stručnjaka koje rješavaju posebno složena politička pitanja (engl. *policy think tanks*) i organizacije u zajednici, drugim riječima, nevladine organizacije i djelovanje koje je, ako se želi očuvati organizacijska autonomija i neovisnost, najbolje financirati iz neovisnih domaćih izvora, a ne državnim novcem.

Ipak, i sadašnji se donatori i nevladine organizacije često okreću prema vladi kao 'zamjeni', što je prilično razumljivo jer je državni proračun jedini veći lako dostupan izvor financiranja u zemlji. Zajednički element strategijâ očuvanja održivosti sektora jest lobiranje za izravniju državnu potporu, što je cilj koji je opipljiviji od nesigurnog promicanja privatne filantropije. Nažalost, razdoblje od posljednjih 10 do 15 godina nije bilo dovoljno da se razvije široko rasprostranjena filantropska kultura koja bi mogla osigurati dosljedno financiranje barem jednog segmenta nevladinih organizacija, a moglo bi se dogoditi da prođe još toliko vremena dok se ne osjeti stvaran napredak.

Međutim, iskustvo zemalja u tranziciji govori da je vladino financiranje gotovo uvijek povezano s mnogobrojnim političkim uvjetima i ograničenjima i može dovesti do jednake ovisnosti kao i financiranje iz inozemstva. Kao ni filantropska kultura, u srednjoj i istočnoj Europi nije se još razvila ni kultura transparentnosti i polaganja računa u vladi, odnosno stranačko-politička neutralnost dijela javnih dužnosnika. Dakle, sve dok se državna potpora pruža na tradicionalne načine, subvencijama i darovnicama raznih ministarstava, malo je vjerojatno da će veća državna potpora pomoći u rješavanju problema održivosti. No neke su inicijative u zemljama srednje i istočne Europe u proteklih nekoliko godina otvorile nov smjer u javnom financiranju. Pronađeni su inovativni mehanizmi koji omogućuju pristup vladinim financijama (kao glavnom potencijalnom izvoru 'zamjenskih' sredstava) osiguravajući istodobno i neovisnost nevladinih organizacija i održivost izvora financiranja. Iako su se ti mehanizmi razvijali uglavnom neovisno jedan o drugome, njihova je bit u tome da vlada određeni iznos financijskih sredstava namijeni za razvoj sektora, a odlučivanje 'prepusti' onomu tko financijska sredstva prima. To su srednjo- i istočnoeuropske inačice načela 'neovisnosti' (engl. *arm's length principle*), koje je zastupljeno u nekoliko razvijenih zemalja.

Riječ je, na primjer, o namjenjivanju dijela poreza (koje je prvo uvedeno u Mađarskoj, a sad postoji u još šest zemalja srednje i istočne Europe)*, doniranju prihoda od privatizacije privatnim zakladama (češki model), poticajnim sredstvom središnje vlasti za zaklade u lokalnoj zajednici (planira se u Letoniji) te nacionalnom fondu za dodjelu darovnica kojim upravljaju odabrani predstavnici nevladinih organizacija (Mađarska). Hrvatska, ali i Južna Afrika, osnovale su poluneovisan središnji fond radi potpore razvoju sektora. Na neki način svi ti mehanizmi sadržavaju 'netradicionalan' element, koji podrazumijeva da se vlada odriče svoje kontrole nad javnim novcem, a poreznim obveznicima ili samim nevladinim organizacijama dopušta da izravno odlučuju o njegovoj dodjeli. U kojem opsegu to uistinu potpomaže razvoj trećeg sektora, pitanje je na koje tek treba odgovoriti.

Svaki od tih mehanizama ima argumente 'za' i 'protiv', a nijedan ne predstavlja lijek za sve probleme vezane za financiranje neprofitnog sektora u zemljama u tranziciji. Problemi

potječu od inherentnog nedostatka strukturnih i kulturnih elemenata (npr. domaće privatne zaklade za dodjelu darovnica ili pojedinačno davanje) za financiranje sektora i neće se prevladati sve dok se ti elementi ne razviju u mjeri koja će biti dovoljna da se može održati snažan i autonoman sektor. Međutim, ti 'hibridni' mehanizmi mogu poslužiti kao most prema razvoju onih dijelova koji nedostaju. Na primjer, vjeruje se da mehanizam namjenjivanja dijela poreza može potaknuti filantropsko ponašanje, a da donacije lokalnim zakladama za dodjelu financijskih sredstava pripremaju teren za dolazak neovisnih darovatelja.

Proći će još nekoliko godina dok ne budemo mogli izvesti zaključke o učinku tih mehanizama, ali pouke izvučene iz njihova oblikovanja i primjene vjerojatno će biti od koristi drugim zemljama u tranziciji i zemljama u razvoju.

* Prema tom mehanizmu pojedinačni porezni obveznici imaju pravo manji postotak svojih poreza namijeniti nevladinoj organizacija koja ispunjava postavljene uvjete. Taj dio poreza iznosi trenutačno 2% u Mađarskoj (1% za nevladine organizacije, a 1% za crkve), 2% u Slovačkoj (prema slobodnoj odluci pojedinaca i poduzeća poreznih obveznika), 2% u Litvi te 1% u Poljskoj i Rumunjskoj. Vidi www.onepercent.hu.

Pojmovnik civilnoga društva: treći sektor

U Hrvatskoj se pojmom "treći sektor" prva počela koristiti koalicija nevladinih organizacija koje su osnovale "Inicijativu za treći sektor" 1997. godine u vidu kampanje protiv represivnog zakonodavstva te za stvaranje pozitivnijega i poticajnog okružja za građanske inicijative i za nevladine udruge, koje su u to vrijeme počele nicati. Istina, uporaba tog pojma u hrvatskome javnom diskursu nije postala osobito česta te on zauzima razmjerno marginalno mjesto u odnosu na pojmove "civilno društvo", "nevladine organizacije" i "volonterske udruge".

Autor: dr.sc. Paul Stubbs, Ekonomski institut Zagreb

U razdoblju od 1973. do 1975. godine, za vrijeme Nixonove uprave u Sjedinjenim Državama, "Komisija za privatnu filantropiju i javne potrebe" pod predsjedanjem Johna Filera izradila je nekoliko utjecajnih izvješća o filantropiji u SAD-u. Komisiju je osmislio i financirao John D. Rockefeller III. Uz mnoga druga obilježja koja je određuju, spomenuta je Komisija zaslužna i za uvođenje pojma "trećeg sektora" dobrovoljnog davanja i volonterskih usluga, koji bi trebao stajati uz bok "prvom sektoru" - državnoj vlasti i upravi i "drugom sektoru" - poslovnim subjektima ili privatnom gospodarskom tržištu.

Poslije, tijekom 1990-ih, pojam trećega sektora povezuje se osobito s pionirskim radom Lestera M. Salamona, direktora Instituta za politička istraživanja *Johns Hopkins*. Salamonova usredotočenost na treći sektor bila je na neki način sastavni dio njegova bavljenja "vladama trećih strana":

"... u kojima vlade na svim razinama angažiraju mnogobrojne "treće strane" - niže razine vlasti, privatne banke, osiguravajuća društva, tvrtke, neprofitne organizacije i slično - u svrhu provođenja vladinih programa i odgovaranja na javne potrebe. U vezi s tim, istražujem važnost uloge koju privatne i neprofitne organizacije igraju u provođenju javnih programa i

rješavanju državnih problema u Sjedinjenim Državama i drugdje u svijetu. Taj se skup institucija u svojem opsegu i funkcijama u posljednjih nekoliko desetljeća znatno povećao, no njegova je zastupljenost u akademskim istraživanjima i u debatama o politikama uvelike zanemarivana." (Salamon web: <http://www.jhu.edu/~ips/mpp/faculty/salamon.html>).

Zajedno sa svojim suradnikom Helmutom K. Anheierom Salamon je nastojao osmisliti drugačiju, znatno važniju ulogu koju bi organizacije trećeg sektora trebale odigrati u raznim dijelovima svijeta, promičući zajedničku metodologiju za "istraživanja trećeg sektora". U tom je radu "treći sektor" skup institucija koji se može definirati, a zauzima poseban prostor izvan tržišta i izvan države (Salamon i Anheier, 1997). On je implicitno, a katkad i eksplicitno, mjerilo društva, tj. razvijenosti njegove tržišne ekonomije, pluralističke liberalne demokracije i nezavisnih civilnih udruga. To je dovelo i do shvaćanja trećeg sektora, u skladu s njegovim karakteristikama, kao sektora "privatnih organizacija s javnom svrhom" koje se temelje na vrijednostima kao što su empatija, filantropija, altruizam, dobrotvorne aktivnosti, reciprocitet i uzajamnost.

Obnovljen interes za treći sektor rezultat je politike "trećeg puta", koja se povezuje osobito s politikom "novih laburista" u Ujedinjenom Kraljevstvu. u mnogim aspektima zagovara reorganizaciju (socijalnih) država usmjerenu prema aktivnoj socijalnoj pomoći, sudjelovanju građana i novim partnerstvima između javnoga i privatnoga u pružanju javnih roba i usluga. U određenom smislu, sva se tri sektora zbližavaju u okviru novog jezika "potrošačkog izbora" i "inovacija", promičući društveno i ekološki odgovorne tvrtke, angažirane i često decentralizirane vlade te obnovljen, živahan i odgovoran treći sektor vođen vrijednostima.

U srednjoj i istočnoj Europi pojmom "trećeg sektora" uglavnom su se koristili oni stručnjaci koji su se zauzimali za važnost posebnoga i dinamičnog prostora za neprofitne i nevladine organizacije, u kojima potrebe sektora kao cjeline, tj. potreba za samostalnošću od vladine kontrole i prekomjerne regulacije, za konzultacijama u pitanjima od društvenog interesa, za primanjem zakonskih i poreznih poticaja, stvaraju protutežu različitim interesima među potkomponentama. Vidljivo je da zadaci u tranziciji uključuju stvaranje novih, depolitiziranih jedinica javne uprave, istinski slobodnog tržišta i autonomnoga trećeg sektora.

U Hrvatskoj se tim pojmom prva počela koristiti koalicija nevladinih organizacija koje su osnovale "Inicijativu za treći sektor" 1997. godine u vidu kampanje protiv represivnog zakonodavstva te za stvaranje pozitivnijega i poticajnog okružja za udruge građana i za nevladine udruge, koje su u to vrijeme počele nicati. Istina, uporaba tog pojma u hrvatskome javnom diskurzu nije postala osobito česta te on zauzima razmjerno marginalno mjesto uz pojmove "civilno društvo", "nevladine organizacije" i "volonterske udruge".

Jedan od najpozitivnijih aspekata pojma "treći sektor" jest to što on nastoji zamijeniti negativno shvaćanje tog prostora pozitivnijim shvaćanjem. I opet, u skladu s definicijom, treći je sektor sve ono što ne može biti uključeno u prva dva sektora. Druga moguća prednost jest što taj pojam omogućuje usredotočenost na veličinu i na karakteristike svakog sektora posebno te na skup njihovih međusobnih odnosa. Salamon u svojem radu nastoji istražiti to područje na način koji omogućuje usporedbe na globalnoj razini.

U svakom slučaju, problemi su sadržani u okviru pozitivnih dimenzija. Najvažnije je što postoji rizik da se značenje tog pojma, na svojem putu od Sjeverne Amerike, gdje je stvoren,

do zapadne Europe, a sad i do srednje i istočne Europe, raste gne do točke neprepoznavanja. S druge strane, istraživačka nastojanja kao što su Salamonova mogla bi taj pojam svesti na njegov najmanji zajednički nazivnik te, ne uspoređujući slično sa sličnim, previdjeti iznimnu važnost socijalnoga, kulturnoga i političkog konteksta.

Možda je još važnije što taj pojam često biva uhvaćen u zamku determinističke i funkcionalističke paradigme u kojoj treći sektor samo ispravlja razmjerno trivijalne neuspjehe prvih dvaju sektora. Za razliku od toga, važnije stajalište, koje često nalazimo u novijim promišljanjima "socijalnoga gospodarstva", naglašava važnost većega kritičkog bavljenja problemima države i slobodnih tržišta te mogućnost stvaranja, čak i samo na mikrorazinama, alternativa koje doista mogu voditi ka ključnim promjenama. S druge strane, postoji i stajalište koje ističe da sva tri sektora sve više pokazuju obilježja "novoga javnog menadžmenta" te razlike među njima postaju sve manje važne.

Literatura.

Salamon, L. and Anheier, H. (1997) *Defining the Non-profit Sector: a cross national analysis*. Manchester: University Press.

Predstavnici hrvatskih udruga u Bruxellesu

Autor: dr. sc. Igor Vidačak

Polaznici Programa informiranja i izobrazbe o EU-u za predstavnike udruga iz RH boravili su od 18. do 22. travnja u studijskom posjetu institucijama EU-a i krovnim europskim nevladinim mrežama u Bruxellesu. Studijski posjet organizirali su *European Citizens Action Service* iz Bruxellesa u suradnji s Nacionalnom zakladom za razvoj civilnog društva kako bi se polaznicima Programa omogućilo upoznavanje s izazovima s kojima se organizacije civilnog društva suočavaju u komuniciranju s institucijama EU-a i u nastojanjima da utječu na proces donošenja odluka na razini Unije.

Nakon dobrih iskustava čeških i mađarskih udruga proteklih godina, prvog dana studijskog posjeta organiziran je Dan hrvatskih udruga u Bruxellesu, tijekom kojega su predstavljena glavna postignuća u razvoju civilnog društva u Republici Hrvatskoj te izazovi s kojima se organizacije civilnog društva susreću u procesu pridruživanja Hrvatske EU-u. U okviru Dana hrvatskih udruga održan je i okrugli stol na temu *Razvoj civilnog društva u Hrvatskoj u kontekstu europskih integracija*, tijekom kojega su svoja izlaganja održali predstavnici Europske komisije, Europskoga gospodarskoga i socijalnog odbora te međunarodnih zaklada koje djeluju u Bruxellesu.

Tijekom petodnevnoga studijskog posjeta održani su mnogobrojni sastanci i rasprave s predstavnicima Europske komisije (Opće uprave za proširenje, vanjske odnose, okoliš, socijalnu politiku i zapošljavanje, obrazovanje i kulturu, zdravstvo i zaštitu potrošača), Europskog parlamenta i Europskoga gospodarskoga i socijalnog odbora. Osim toga, posebna je pozornost posvećena razmjeni iskustava s predstavnicima krovnih europskih nevladinih mreža koje djeluju u Bruxellesu. Tako su održani sastanci s predstavnicima sljedećih organizacija: *European Social Platform, European Women's Lobby, European Anti-Poverty Network, Inclusion Europe, European Disability Forum, European Youth Forum, European*

Council of Refugees and Exiles, European Consumers Organisation, Friends of Earth Europe, Act4Europe Campaign i dr.

Posebno korisnim i zanimljivim ocijenjen je susret s voditeljem Ureda poljskih nevladinih organizacija u Bruxellesu, tijekom kojega su se polaznici Programa mogli upoznati s vrlo konkretnim mogućnostima koje se udrugama iz kandidatskih zemalja i novih punopravnih članica otvaraju u smislu korištenja raspoloživim fondovima EU-a, ali i boljeg pozicioniranja u procesima odlučivanja na razini Unije. Potaknuti predstavljanim koristima i dobrim iskustvima u radu predstavničkog ureda poljskih udruga u Bruxellesu, većina je polaznika izrazila potporu mogućoj srodnoj inicijativi udruga iz Hrvatske.

Zaključci većine sastanaka i rasprava održanih tijekom studijskog posjeta upućuju na važnost aktivnog uključivanja organizacija civilnog društva u proces pristupanja Hrvatske Europskoj uniji i prepoznavanja predstavnika civilnog sektora kao partnera državne uprave u tom procesu.

Mogu samo reći velika hvala ECAS-u i Nacionalnoj zakladi za razvoj civilnog društva za ovu priliku i mogućnost učenja i prenošenja naučenoga organizacijama u mojoj mreži, budući da osobe s invalidnošću obično bivaju zaboravljene kad se organiziraju ovakvi događanja.

Tomislav Goll, Savez društava distrofičara Hrvatske

Mnogo sam naučila o tome kako funkcionira okruže u kojem se donose politike Europske unije. Nakon susreta s općim upravama Europske komisije i nevladinim mrežama mnoge su mi dosad vrlo apstraktne stvari postale puno jasnije i konkretnije. Stekla sam realističnu sliku i moje je razumijevanja sad puno dublje.

Nikolina Svalina, Nansen Dialogue Centre, Osijek

Osobno i profesionalno, cijeli studijski posjet bio mi je vrlo pozitivno iskustvo. Stekla sam širi uvid u rad institucija EU-a i dobila mnogo korisnih informacija koje već mogu primijeniti u svojem radu.

Gordana Forčić, SMART, Rijeka

Pregled suradnje s udrugama u deset tranzicijskih zemalja

Napisala: Maria Gerasimova

*Preuzeto iz International Journal of Not-for-Profit-Law, tromjesečnika koji Međunarodni centar za neprofitno pravo (International Center for Not-for-Profit-Law) objavljuje na Internetu, a posvećen je međunarodnom civilnome društvu www.icnl.org/journal. Copyright 2005. International Center for Not-for-Profit-Law

U mnogim su državama vladini dužnosnici izrazili zanimanje za osnivanje ureda za suradnju s nevladinim organizacijama. Ovaj članak, koji predstavlja dio istraživačkog projekta o partnerstvu nevladinih organizacija i vlade, analizira iskustva s uredima za udruge u deset država središnje i istočne Europe: Poljskoj, Češkoj, Mađarskoj, Slovačkoj, Sloveniji, Hrvatskoj,

Rumunjskoj, Estoniji, Litvi i Letoniji. Članak preispituje glavna obilježja ureda za udruge u tim državama, uključujući i razloge za njihovo stvaranje, način osnivanja, ulogu nevladinih organizacija u tom procesu, ustroj i organizaciju ureda, njegov razvoj tijekom vremena, interakciju između vlade i nevladinih organizacija te glavne izazove i mogućnosti s kojima se ti uredi suočavaju u promicanju suradnje nevladinih organizacija i vlade.

Rezultati istraživanja provedenoga 2004. godine

Članak se temelji na rezultatima istraživanja provedenoga u proljeće 2004. Vladini dužnosnici i predstavnici nevladinih organizacija razmijenili su svoja iskustva u vezi sa suradnjom nevladinih organizacija i vlade te iskustva u stvaranju ureda za udruge. Istraživanje ima i dodatak u vidu intervjua i dodatnih ispitivanja.

Istraživanje je otkrilo sljedeće stanje:

- **Organizacija** : Uredi za udruge u regiji dijele se na četiri različita modela:

- U pet od deset zemalja koje su bile predmet ispitivanja (u Poljskoj, Hrvatskoj, Sloveniji, Češkoj i Slovačkoj) funkcije ureda za udruge s nevladinim organizacijama

obavljaju se preko administrativne jedinice i savjetodavnog tijela širokog kruga predstavnika koji djeluju u partnerstvu te u skladu sa zakonima, uredbama ili statutima. U Hrvatskoj je taj model doživio dodatni razvoj prema tzv. novomu modelu, pri čemu se odgovornost za suradnju nevladinih organizacija i vlade decentralizirala na razne subjekte na središnjim i lokalnim razinama, uključujući javnu, neprofitnu zakladu odgovornu za promicanje održivosti nevladina sektora.

- Dva vladina tijela, Uprava za institucionalne analize i odnose s okruženjem udruga u Rumunjskoj i Uprava za civilne odnose u Mađarskoj, predstavljaju drugi model. Ti uredi sami nadgledaju suradnju nevladinih organizacija i vlade, bez pomoći savjetodavnog tijela.

- U Letoniji i Estoniji vezom između nevladinih organizacija i vlade bave se ministarstva, uz svoje ostale odgovornosti, koje uključuju integraciju društva, lokalne vlade i regionalnu upravu.

- Na kraju, Litva nema jedan središnji ured za suradnju s nevladinim organizacijama. Umjesto toga, razna vladina ministarstva odgovorna su za koordinaciju s nevladinim udrugama u okviru njihova djelokruga.

- **Svrha** : U svim državama koje su bile predmet istraživanja misije ureda obuhvaćaju promicanje demokracije i jačanje odnosa između civilnog sektora i vlade. Pristupanje Europskoj uniji predstavljalo je dodatnu motivaciju za stvaranje ureda u Sloveniji i Letoniji. U Estoniji i Hrvatskoj misija ureda uključivala je ugovore o suradnji civilnog društva i vlade. Ostali su uredi osnovani radi promicanja dijaloga u vezi s povoljnijim zakonskim okvirom za nevladine organizacije i slična pitanja, radi jačanja sudjelovanja nevladinih organizacija u javnoj upravi ili radi poticanja donošenja vladinih politika povezanih s nevladinim organizacijama i njihovim projektima.

- **Sudjelovanje civilnog sektora u procesu osnivanja** : U gotovo svim slučajevima, nevladine su udruge imale ulogu u osnivanju ureda za udruge. Njihova je uloga bila osobito važna u Sloveniji, Češkoj, Estoniji i Slovačkoj. Čak i u državama u kojima je vlada sama uspostavila urede za udruge s nevladinim organizacijama, nakon osnutka blisko je surađivala s nevladinim organizacijama u razvijanju ciljeva tih ureda.

- **Glavna područja suradnje nevladinih organizacija i vlade** : Glavne aktivnosti ureda za udruge u svim državama koje su bile predmet istraživanja jesu rad na nacrtima zakona te konzultacije vezane za zakonodavstvo, izravno/neizravno financiranje i razmjena informacija. Četiri države - Slovenija, Rumunjska, Estonija i Mađarska - stavljaju naglasak na obrazovanje, uključujući i izobrazbu predstavnika nevladinih udruga i ostalih sudionika koji su aktivni u civilnom društvu. Poticanje građanskog sudjelovanja, otvoreno upravljanje i socijalni dijalog prioritetni su zadaci u Sloveniji, Letoniji, Rumunjskoj, Estoniji i Litvi. Letonija, Poljska i Litva usredotočene su na prenošenje državnih funkcija na nevladine organizacije. Promicanje nevladinih organizacija, dobrotvornog rada i filantropije glavna su područja u Sloveniji, Hrvatskoj i Letoniji. Promicanje partnerstva između nevladinih organizacija, lokalnih vlasti i poduzetnika prioritetni su ciljevi u Letoniji, Rumunjskoj i Češkoj.

- **Konkretna područja suradnje** : Uredi za udrugeu nekim državama podupiru suradnju nevladinih udruga i vlade u konkretnim područjima, uključujući Poljsku i Hrvatsku (istraživački rad), Estoniju (statistika i sustavi potpore za građanske inicijative) te Mađarsku (razvoj resursa "informatičkog društva").

- **Izazovi** : Prepreke uspješnoj suradnji nevladinih organizacija i vlade vrlo su slične u svim državama. Stručnjaci u Sloveniji, Poljskoj, Estoniji i Mađarskoj naveli su kao izazove stvaranje povjerenja i prevladavanje pogrešnih predodžaba i neodgovarajućih očekivanja. U Sloveniji, Poljskoj, Češkoj i Mađarskoj bilo je teško odrediti tko ima ovlast kolektivno predstavljati nevladine udruge u aktivnostima usmjerenima na suradnju. Postupovni propusti upletali su se u međusektorske konzultacije u Rumunjskoj. Administrativna ograničenja (uključujući zastarjeli ustroj, propuste u koordinaciji, ograničene resurse i nedjelotvornost) ometali su suradnju u Rumunjskoj, Češkoj, Estoniji i Mađarskoj. Nedostatak iskustva u međusektorskoj komunikaciji sektora nevladinih udruga i vlade usporio je napore u suradnji u Poljskoj i Rumunjskoj.

Razvoj trećeg sektora važan u postkomunističkim zemljama

Malo bi tko osporio važnost trećeg sektora za razvoj demokracije, osobito u postkomunističkim državama. Kako su 1990-ih nevladine organizacije postajale sve mnogobrojnije u istočnoj i središnjoj Europi, morale su se suočiti s dva glavna izazova: (1) novonastali nevladini sektori koji su u početku primali znatnu potporu od stranih donatora morali su razviti održivije izvore financiranja, a (2) vlade i nevladini sektori, koji su u nekim slučajevima prevladali početno neprijateljstvo, morali su surađivati kako bi zadovoljili rastuće društvene potrebe. Usto, postajalo je sve jasnije da nevladine udruge, premda je riječ o nezavisnim pravnim subjektima s jedinstvenim misijama, ne mogu postići svoje ciljeve ako ostanu međusobno izolirane ili izolirane od vladina i poslovnog sektora.

Mnogobrojna područja suradnje vlade i udruga

Mnoge nevladine organizacije i vlade počele su poštivati prednosti bliske suradnje kako bi riješile spomenute izazove i povećale demokratsko sudjelovanje nevladinih organizacija. Nevladine udruge i vlade surađivale su na projektima jačeg uključivanja građana u upravljanje i povećanja odgovornosti i transparentnosti birokracije, na projektima poboljšavanja pristupa informacijama za nevladine organizacije i vlade te na projektima jačanja uloge nevladinih organizacija u izradi politika. Ti su projekti generirali dodatna područja suradnje, kao što su proaktivna komunikacija, umrežavanje, zajednički projekti izobrazbe, konzultantske strukture, suradnja na projektima i gradnja društvenog kapitala (kapitala zajednice).

Dva sektora komuniciraju i surađuju preko nekoliko različitih institucionalnih mehanizama, uključujući savjetodavna vijeća, vladine agencije, saborske odbore i tzv. QUANGO-e. Institucionalni okvir varira ovisno o državi, a njegova obilježja mogu ovisiti o čimbenicima kao što su prijašnje iskustvo, politički utjecaj, održivost nevladinih organizacija i međunarodni trendovi (npr. pristupanje EU-u).

Vlade osnivaju urede za suradnju s udrugama

Jedan mehanizam za suradnju nevladinih organizacija i vlade, ured za udruge unutar vlade, izgradio je pozitivnu reputaciju u mnogim državama. "Ured za udruge" odnosi se na nekoliko struktura s dva uobičajena obilježja: (1) osnovane su unutar vlade i imaju neke vladine ovlasti da djeluju, (2) odgovorne su za promicanje suradnje s civilnim društvom. Poticaj za stvaranje takva ureda za udruge katkad proizlazi iz prijašnjih iskustava (i neuspjeha) nevladina sektora u komunikaciji s vlastima. U drugim slučajevima, ured za udruge pojavljuje se kao rezultat nekog zakona ili vladine strategije.

Nesumnjivo je teško izgraditi međusobno povjerenje, osobito među sektorima s različitim ustrojem, ciljevima i interesima. Jedan od najvećih sukoba proizlazi iz nesuglasja u domeni planiranja. Vladini kabineti uglavnom imaju kratke mandate pa, obnašajući svoju funkciju i svjesni svoje prolaznosti, logično žele postići što je više moguće u što kraćem roku. Za razliku od njih, treći sektor rješava društvena pitanja u kojima se napredak ne može postići odjednom. U skladu s time, nevladine udruge više se brinu za održivost - održavanje programa i aktivnosti tijekom vremena kako bi se učinkovito nosile sa sustavnim problemima. Institucionaliziranje mehanizama suradnje pomaže pri razrješenju tog sukoba povećavajući šanse za nastavak suradnje, koja postaje razmjerno neovisna o političkim utjecajima.

Obilježja ureda za udruge:

Najčešće funkcije ureda za udruge u zemljama koje su bile predmet istraživanja uključuju sljedeće:

- pokretanje programa za razvijanje partnerskih odnosa među nevladinim udrugama i osiguravanje njihove dugoročne održivosti
- ostvarenje i održavanje odnosa s ostalim vladinim agencijama i povezanim subjektima kako bi im se pomoglo u suradnji s nevladinim organizacijama

- pomaganje u razmjeni informacija u vezi s temama od zajedničkog interesa
- koordinacija s nevladinim udrugama vezana za zakone koji se na njih odnose
- omogućavanje pristupa istraživanjima i analizama u vezi s temama koje su relevantne za treći sektor
- savjetovanje nevladinih organizacija
- izrada materijala sa smjernicama te pravnih i stratejskih memoranduma
- objavljivanje i promicanje uspješnih postignuća nevladinih organizacija, uključujući ona postignuća koja su nastala kao posljedica uspješne suradnje s vladinim institucijama te
- raspodjela državnih sredstava ili razmjena informacija o mogućnostima financiranja.

Zaključak

Uredi za udruge s nevladinim organizacijama stvorili su ključne mehanizme za uspješnu suradnju nevladina sektora i vlade. Koristi od njihovih aktivnosti prepoznaju i službenici i predstavnici nevladinih ureda. Takvi uredi ponajprije pomažu pri samoj identifikaciji problema u promicanju održivosti sektora civilnog društva i u stvaranju radnih partnerstava te pri iznalaženju odgovarajućih rješenja tih problema. Vodeća načela u tim trajnim procesima jesu otvoreni dijalog, međusobno povjerenje i razumijevanje te zajednički ciljevi. Poštivanje takvih načela čini urede za suradnju s nevladinim organizacijama ne samo administrativnim strukturama već i smislenim načinom premošćivanja jaza između javnoga i neprofitnog sektora.

Odnos vlade i volonterskih organizacija u Engleskoj

Od 1997. godine "partnerstvo" je postalo trendovski pojam u britanskoj javnoj politici - nijedna vladina inicijativa bez njega nije potpuna. No uz taj je naziv potrebno upozoriti na sljedeće: partnerstvo može značiti različite stvari. Postoji mnogo različitih vrsta partnerstava, s različitim ciljevima i na različitim razinama. Velika je razlika između ambicioznih programa suradnje javnoga i privatnog sektora i rutinskog pozivanja na "partnerstvo" i sudjelovanje zajednice u kojem su posrijedi samo dekorativne mjesne koalicije.

Autor: Nicholas Deakin

Profesor na Centre for Civil Society u Londonu

Potruga za partnerima

U Engleskoj je donedavno prevladavalo mišljenje da socijalnu skrb u najširem smislu najbolje može osigurati ili izravno država ili neizravno tržište.

Kako to mnogi i dalje očekuju, od izbora 2001. pristaše obaju pristupa u gospodarstvu te sindikati u javnom sektoru bore se kako bi učvrstili svoj položaj. U skladu s time, vodeće organizacije koje lobiraju za gospodarstvo i njihovi pristaše u medijima zagovaraju sposobnost gospodarstva da postigne bolje rezultate, dok, za razliku od njih, sindikalni vođe upozoravaju na neuspjehe koje je prijašnja konzervativna vlada doživjela u svojem privatizacijskom programu - ponajprije u slučaju željeznica - te na taj način žele izvući suprotan zaključak (*Monks*).

No vlada sad postaje sve svjesnija da postoji i treća opcija: da volonterski i neprofitni sektor, djelujući bilo samostalno bilo zajedno, mogu ispuniti neke, a možda čak i mnoge vladine potrebe svojim djelovanjem i učinkovitijim i odgovornijim organiziranjem pružanja usluga (Brown, 2000).

To nije samo pitanje financiranja volonterskoga sektora kako bi se našla zamjena za državnu pomoć. Već imamo bogato iskustvom s takvim pristupom.

Pluralizam usluga u socijalnoj skrbi

Od 80-ih godina dvadesetog stoljeća vlada svjesno nastoji dati prednost pluralizmu na području socijalne skrbi angažiranjem većeg broja agencija za pružanje usluga. Poznat je slučaj kad je bivše Povjerenstvo za usluge radne snage (*Manpower Services Commission*) unajmljivalo velik broj volonterskih organizacija za rad na državnim programima za smanjivanje nezaposlenosti, što je katkad imalo katastrofalne posljedice za same organizacije (Addy i Scott, 1988). Ta jednostrana veza, u kojoj je država određivala pravila igre, postala je poznata kao "kultura ugovora" (Davis Smith, Rochester i Hadley, 1995).

Postoji usporedna povijest takva financiranja i na lokalnoj razini: dodjela novčanih sredstava volonterskim organizacijama s vremenom je postala čvrsto ukorijenjena značajka lokalnog organiziranja socijalnih usluga svih vrsta. To je obično uključivalo sustav financijske potpore temeljen na jednogodišnjem ciklusu financiranja, što je najčešće rezultiralo stvaranjem kulture ovisnosti (Walsh i dr., 1997).

Jačanje izravne suradnje s vladom tijekom 80-ih i ranih 90-ih godina imalo je znatan utjecaj na volonterske organizacije i na lokalnoj i na državnoj razini (Knapp i Kendall, 1996). Taj je proces:

- potaknuo raspravu o profesionalizmu (tj. o sposobnosti za pružanje usluga)
- upozorio na posljedice koje će nastati ako se dopusti da financijska sredstva iz javnog sektora čine sve veći dio sredstava dostupnih volonterskim organizacijama
- otvorio važnija pitanja o neovisnosti volonterskih i neprofitnih organizacija i o njihovim vrijednostima.

Ipak, većina organizacija koje se bave pružanjem usluga željela je veću povezanost s vladom. Najvažniji faktori za volonterski sektor bili su općenito želja za dodatnim sredstvima i, ambicioznije, želja za većim prostorom za razvijanje novih inicijativa te uključenost u proces razvijanja strategija.

Neke od većih organizacija te one koje pružaju posebna znanja - primjerice organizacije koje se bave ljudima koji pate od posebnih oblika bolesti ili invalidnosti - uspjele su ostvariti blisku radnu vezu s državnim službenicima koji su zaduženi za izradu politika. Međutim, ta je rasprava vođena prije izbora laburističke vlade 1997. godine. Otad je novost brzo širenje suradnje volonterskih organizacija na području vladinih socijalnih programa.

Partnerstvo je trendovski pojam

Od 1997. "partnerstvo" je postalo trendovski pojam u britanskoj javnoj politici - nijedna vladina inicijativa bez njega nije potpuna. Ali uz taj je naziv potrebno upozoriti na sljedeće: partnerstvo može značiti različite stvari. Postoji mnogo različitih vrsta partnerstava, s različitim ciljevima i na različitim razinama. Velika je razlika između ambicioznih programa suradnje javnoga i privatnog sektora i rutinskog pozivanja na "partnerstvo" i sudjelovanje zajednice u kojem su posrijedi samo dekorativne mjesne koalicije, osnovane kako bi olakšale lokalno planiranje i sastavljene od navodnih predstavnika lokalnih zajednica.

Ipak, jedno je jasno: od volonterskoga sektora (ili, kako se sad naziva, dobrovoljnoga i neprofitnoga sektora) očekuje se da, kao partner vlade i gospodarstva, preuzme mnogo važniju ulogu u pružanju kvalitetnih javnih usluga. Usto, vlada sad želi uključiti volonterske organizacije u proces stvaranja novih političkih inicijativa i u njihovu provedbu. Taj širi pojam partnerstva odražava se u znatnom povećanju uloge vladine agencije odgovorne za odnose sa sektorom - Jedinice za aktivnu zajednicu (*Active Community Unit*) pri Ministarstvu unutarnjih poslova.

Razloge za promjenu vladina stajališta nije teško naći. Volonterske organizacije imaju mnogo kvaliteta koje državi nedostaju. Mogu biti inovativne. Mogu biti fleksibilnije. Često posjeduju stručno znanje koje vlada nema i koje im omogućuje da se učinkovitije nose s potrebama posebnih grupa korisnika ili manjina. Katkad (iako ne uvijek) uživaju veće poštovanje i potporu korisnika svojih usluga. Na kraju, ali ne i najmanje važno, mogu pružati jeftinije usluge (Kendall i Knapp, 1996).

Tom bi popisu neki dodali i tvrdnju da volonterske i neprofitne organizacije donose osvježenje demokratskom sustavu time što stvaraju nove načine sudjelovanja i omogućuju građanima da razviju i usavrše svoje građanske vještine .

Prevrednovanje volonterskoga sektora kao potencijalnog partnera vidljivo je u mnogobrojnim ključnim promjenama u javnoj politici otkako je laburistička stranka na vlasti.

Sporazum između vlade i volonterskih organizacija

Prvo, između engleske vlade i tamošnjega volonterskoga i neprofitnoga sektora postoji sporazum potpisan u studenome 1998. (Ministarstvo unutarnjih poslova, 1998).

Sporazum je svojevrsna nagodba između vlade i civilnog društva. U zamjenu za priznanje važnosti njegove neovisnosti i sigurnost novih dogovora o financiranju, volonterski se sektor obvezuje da će pružati usluge na razini učinkovitosti koja jamči kvalitetan rezultat za njihove korisnike. Dopunska pravila sporazuma pobliže objašnjavaju kako se ti dogovori provode kad je riječ o financiranju i uključenosti u donošenje strategija te poštuju posebnosti koje se

odnose na volonterstvo i pojedine etničke manjinske grupe. U skladu s nacionalnim sporazumom, sklopljeni su i lokalni sporazumi na lokalnoj razini vlasti te paralelni dokumenti u Škotskoj i Walesu.

Drugo, Ministarstvo financija provelo je reviziju prioriternih područja učinkovitog pružanja usluga dobrovoljnoga i društvenog sektora (H. M. Treasury, 2002). To je jedna od mnogobrojnih revizija javne potrošnje obavljenih u okviru trogodišnjeg ciklusa planiranja. Preporuke sadržane u tom izvještaju uključuju stvaranje znatnog fonda (poznatoga pod imenom *Futurebuilders*) koji bi pomagao volonterskim organizacijama u njihovu poslu u javnom sektoru, povećanje proračuna vladine koordinacijske jedinice (*Active Community Unit*) za 20% i razvijanje sposobnosti lokalne uprave da odgovori na nove zadatke koje partnerstvo iziskuje.

Dodatna sredstva iz tzv. kampanje darivanja

Treće i gotovo istodobno, objavljena je dugo očekivana revizija **Engleskog zakona o volonterskim organizacijama** (*Private Action, Public Benefit*), koja predlaže modernizaciju svrhe volonterskih organizacija temeljenu na načelu javne koristi, uvođenje novih zakonskih odredaba koje bi organizacijama omogućile da budu učinkovitije i poduzetnije te neovisnih, poštenih i primjerenih propisa (Premijerova strateška jedinica, 2002).

Usto, vlada je poduzela važne korake kako bi osigurala proširenje djelokruga volonterstva i primanja dodatnih financijskih sredstava iz privatnoga filantropskog darivanja. Vladina potpora za prikupljanje dodatnih novčanih sredstava - tzv. kampanja darivanja - trebala bi znatno povećati sposobnost djelovanja tog sektora (Boateng, 2001).

Većina takvih vladinih inicijativa uživa znatnu potporu volonterskoga i neprofitnoga sektora. No dodatno angažiranje u ulozima partnera imaće dalekosežne implikacije. Položaj u središtu novih razvoja politike, umjesto pukog promatranja izvana, nameće pitanja koja su mnogo složenija i teža od onih s kojima je volonterski sektor bio suočen prije šest godina, kad su laburisti prvi put izabrani.

Civilno društvo ima svoju ulogu u informiranju i edukaciji o Europskoj uniji

Autorica: Marija Pejčinović Burić, državna tajnica, Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija

U pregovorima s Europskom unijom civilno društvo ima svoju ulogu u informiranju i edukaciji o Uniji, procesu pristupanja te u oblikovanju javnog mišljenja o članstvu Hrvatske u EU-u. Naime, zbog svojeg opsega, informiranje o europskoj politici nadilazi kadrovske i financijske mogućnosti državne uprave, koja može i treba biti medijator i facilitator u davanju informacija te poticanju javne rasprave o toj temi, ali ne može i ne bi smjela biti jedini i isključivi davatelj tih informacija.

Što Hrvatskoj donosi članstvo u Europskoj uniji?

Što je to Europska unija? Što će Hrvatskoj i njezinim građanima donijeti članstvo u Uniji? Hoće li i kad će biti otvoreni pregovori o članstvu? Tko će voditi pregovore? Hoće li

pregovarači biti u mogućnosti izboriti potrebna tranzicijska razdoblja? Sve su to teme koje ispunjavaju hrvatskih tiskane i elektroničke medije. Međutim, te su teme obrađene na način koji vrlo često ne odgovara potrebama glavnih "potrošača" medija - hrvatskih građana. Naime, europske teme najčešće (p)ostaju političke teme te kao takve hrvatske građane ne informiraju o različitim aspektima procesa pristupanja Hrvatske Europskoj uniji. Imajući to u vidu, prihvatila sam ponudu Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva da napišem nekoliko članaka posvećenih europskim integracijama. Razlog više nalazim u tome što vjerujem da je upravo civilno društvo jedan od važnih "dioničara" u procesu pripreme naše zemlje za integraciju u EU. Za ovaj, prvi članak odabrala sam temu koja je istodobno dovoljno aktualna da potakne zanimanje i dovoljno široka da pruži priliku da se progovori o nekim aspektima procesa pristupanja koje smatram važnima.

Uloga civilnog sektora u procesu pregovaranja s EU-om

Kako bismo mogli razmotriti ulogu koju će civilni sektor imati u procesu pregovaranja s Europskom unijom, potrebno je prisjetiti se osnovnih činjenica o dosadašnjem procesu približavanja Hrvatske Uniji te procesu pregovora s Unijom općenito. Proces približavanja Hrvatske EU-u započeo je samim postizanjem neovisnosti - Hrvatska je nedugo nakon osamostaljenja prepoznala članstvo u EU-u kao jedan od strateških ciljeva svoje vanjske politike. Zašto? Postizanje članstva u EU-u važno je iz nekoliko razloga: u simboličkom smislu članstvo u EU-u znači na neki način povratak u Europu kao zajednicu vrijednosti; u praktičnom smislu, suočena s izazovima tranzicije, Hrvatska s perspektivom članstva u EU-u može lakše provesti tranzicijske reforme i koristiti se tehničkom i financijskom pomoći u njihovoj provedbi. Međutim, rat i poraće znatno su usporili naše pripreme za ulazak u EU. Zbog toga - u odnosu na ostale države srednje i istočne Europe - kasnimo u približavanju EU-u, ali ujedno imamo i dodatni razlog za ulazak - povećanje sigurnosti i stabilnosti. U tom je kontekstu korisno prisjetiti se kako je upravo povećanje stabilnosti i sigurnosti, odnosno sprječavanje izbijanja novih sukoba između država članica, bilo jedan od ciljeva ujedinjenja europskih država, cilj koji je Europska unija u potpunosti ispunila.

Nakon završetka rata, a posebice u proteklih nekoliko godina, intenzivirani su napori usmjereni prema napredovanju u procesu približavanja EU-u. Ti su napori rezultirali potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju u listopadu 2001. godine, podnošenjem zahtjeva za članstvo Hrvatske u EU-u u veljači 2003. godine, objavom pozitivnog mišljenja o članstvu u travnju 2004. godine te dobivanjem statusa kandidata za članstvo u lipnju iste godine, što je iz temelja promijenilo odnos između Republike Hrvatske i Europske unije. Korak po korak, Hrvatska je sve bliža članstvu u EU-u. Sljedeća su stuba na tom putu pregovori o pristupanju Republike Hrvatske Europskoj uniji, kako se službeno zovu pregovori s EU-om, koji se u javnosti nazivaju i pregovorima o članstvu.

O čemu se zapravo pregovara s EU-om?

Kao i o mnogim drugim pitanjima vezanima uz EU, i u vezi s pregovorima o članstvu postoji mnogo pogrešnih ili polutočnih informacija. Prva se od njih odnosi na to što točno znači pregovarati s EU-om i o čemu se s EU-om pregovara. Iako nas riječ pregovori ponajprije asocira na "trgovinu" u kojoj, primjerice, hrvatski proizvođač drva dogovara cijenu, količinu ili način otkupa drva od neke tvornice namještaja, pregovori o članstvu u EU-u samo su u manjem dijelu trgovina. U većem se dijelu pregovori odnose na to koje dijelove nacionalnog

zakonodavstva Hrvatska mora uskladiti s europskim, kad će to učiniti te kad će i kako osigurati provedbu usklađenog zakonodavstva. U idealnom slučaju, za Europsku uniju i Hrvatsku najbolje bi bilo da je u trenutku stupanja u punopravno članstvo u EU-u hrvatsko zakonodavstvo u potpunosti usklađeno s europskim i da se usklađeno zakonodavstvo u potpunosti primjenjuje. To bi značilo da je Hrvatska u cijelosti preuzela europske propise, norme i standarde, a ako pritom nijedan gospodarski sektor ne bi trpio posljedice zbog primjene tih propisa, Hrvatska bi u potpunosti bila spremna za članstvo u EU-u.

Za pojedina usklađenja s europskim zakonodavstvom - prijelazna razdoblja

Međutim, uzimajući u obzir opseg posla i troškove vezane uz usklađivanje zakonodavstva i provedbu reformi nužnih za usklađivanje te činjenicu da su sve nove članice ulazile u EU s prijelaznim razdobljima, vjerojatnije je da će se i Hrvatska u trenutku ulaska u EU koristiti prijelaznim razdobljima za pojedine dijelove pravne stečevine EU-a. Upravo je iz tog razloga bitan proces pregovora, jer se pregovaranjem s državama članicama Unije utvrđuju rokovi u kojima je Hrvatska dužna uskladiti svoje zakonodavstvo s europskim. Pritom se, područje po područje, u obzir uzimaju mogući negativni učinci primjene europskog zakonodavstva na pojedine sektore hrvatskog društva ili hrvatskoga gospodarstva, odnosno područja u kojima bi usklađivanje s europskim pravilima u kratku roku predstavljalo prevelik i neodrživi trošak. Za te će slučajeve hrvatski pregovarači tražiti prijelazna razdoblja, dakle razdoblja tijekom kojih je, nakon stupanja u članstvo u EU-u, dopušteno biti "neusklađen" s pravnom stečevinom Unije. Primjerice, ako se tijekom pregovora dogovori prijelazno razdoblje od 3 godine u nekom od područja pravne stečevine, tri godine nakon postizanja punopravnog članstva od države se očekuje potpuna usklađenost s europskim zakonodavstvom, dakle potpuna primjena europskih propisa.

Prijelazna razdoblja omogućuju pripremu i prilagodbu segmenata hrvatskoga gospodarstva i društva europskim pravilima kako bi predviđene negativne posljedice integriranja u EU bile što manje. Valja istaknuti kako je Europska unija nesklona odobravanju velikog broja takvih prijelaznih rješenja. Razlog je tomu, kako je već rečeno, činjenica da je, što je veći broj područja u kojima je u trenutku ulaska u članstvo država neusklađena s EU-om, veća vjerojatnost da će država trpjeti posljedice integriranja te da će probleme imati sama, ali će ih s njom imati i Unija. Stoga se u traženju prijelaznih razdoblja valja usmjeriti na ona područja koja su za Hrvatsku od iznimne važnosti. Za ostale se pak valja usredotočiti na iznalaženje načina za njihovo rješavanje prije ulaska u članstvo u Uniji.

Zašto su važni pregovarači?

Jednako je pogrešna i pretpostavka da se pregovori vode u nekoj od prostranih briselskih dvorana i da se tijekom njih dogovaraju velike i bitne stvari vezane uz hrvatsko članstvo u EU-u. Istina je da se najveći dio pregovora vodi prije formalnih sastanaka državnog izaslanstva s izaslanstvima država članica EU-a. Usto, tijekom biranja pregovarača procjenjivane su, među ostalim, njihove pregovaračke sposobnosti. One su doista bitne, ali ne samo kako bi pred europskim partnerima dobro argumentirali hrvatska stajališta već i kako bi u Hrvatskoj definirali i dogovorili najbolje pregovaračke pozicije koje, uzimajući u obzir stajališta svih zainteresiranih, štite interese Republike Hrvatske, a istodobno su prihvatljive europskim sugovornicima.

Među pregovaračima i predstavnici nevladinih udruga

A gdje je u tom procesu uloga civilnog društva? Je li ono uključeno u proces pregovaranja? Odgovori na ta pitanja ovise prije svega o tome na koji način definiramo pojam "civilno društvo". Ako se civilno društvo definira u najširem smislu, tada je, kako je vidljivo iz grafičkog prikaza pregovaračke strukture, civilno društvo već formalno uključeno u strukture zadužene za vođenje pregovora s EU-om. Naime, i među pregovaračima i među voditeljima i članovima radnih skupina te članovima Nacionalnog odbora za praćenje pregovora o pristupanju ima predstavnika sindikata, akademske zajednice, udruge poslodavaca te nevladinih udruga. Međutim, osim aktivnog sudjelovanja u strukturama za pregovore, postoje još dva načina na koje se civilno društvo uključuje u proces pristupanja Hrvatske Europskoj uniji - korektivnim i komunikacijskim djelovanjem.

Udruge mogu djelovati na dva načina: korektivno i komunikacijski

Pod korektivnim se djelovanjem podrazumijeva uloga civilnog sektora kao svojevrsnog zrcala vladi u procesu europskih integracija, zrcala koje upozorava na eventualne nedostatke nekih odluka i poduzetih aktivnosti. U tom su smislu aktivnosti poput nedavno objavljene knjige Instituta za javne financije i Zaklade Friedricha Eberta *Pridruživanje Hrvatske Europskoj uniji: Ususret izazovima pregovora* više nego dobrodošle. Kad je pak riječ o komunikacijskoj funkciji, civilno društvo ima svoju ulogu u informiranju i edukaciji o Europskoj uniji, procesu pristupanja te u oblikovanju javnog mišljenja o članstvu Hrvatske u EU-u. Naime, svojim opsegom informiranje o europskim politikama nadilazi kadrovske i financijske mogućnosti državne uprave, koja može i treba biti medijator i facilitator u davanju informacija te poticanju javne rasprave o toj temi, ali ne može i ne bi smjela biti jedini i isključivi davatelj tih informacija. Uključivanjem u javnu raspravu o pristupanju EU-u (primjerice preko Nacionalnog foruma o pristupanju EU-u) i proaktivnim pristupom informiranju i edukaciji o EU-u, civilni sektor može pridonijeti procesu pristupanja Hrvatske Europskoj uniji, posebice tijekom trajanja pristupnih pregovora.

Trgovanje ljudima kriminalna aktivnost odmah iz trgovine drogom

Autorica: Sanja Čavec Kavicki

Radi identifikacije i pružanja pomoći i zaštite žrtvama trgovanja ljudima uspostavljena je međuresorna suradnja tijela državne uprave, međunarodnih organizacija i nevladinih organizacija, koje su u neprekidnom kontaktu. U program suzbijanja trgovanja ljudima uključene su 23 nevladine organizacije, a Mrežu *Petra* za borbu protiv trgovanja ljudima danas čini 9 udruga. U okviru Nacionalnog programa za žrtve otvorena je i cjelodnevna SOS telefonska linija 0800 77 99.

Zarada između 7 i 13 milijardi američkih dolara

Trgovanje ljudima, posebice ženama i djecom, u svrhu seksualnog iskorištavanja posljednjih je godina dostigla alarmantne razmjere te pripada u najunosnije aktivnosti organiziranog kriminala. I u jugoistočnoj je Europi, ističe Sandra Veber iz Uprave kriminalističke policije MUP-a, taj problem sve izraženiji te je Republika Hrvatska 2002. započela provedbu nacionalne strategije suzbijanja trgovanja ljudima. Prema podacima Međunarodne

organizacije za migracije (IOM), u svijetu na godinu ima više od četiri milijuna žrtava trgovanja ljudima.

Procjenjuje se da trgovanje ljudima donosi godišnji prihod od 7 do 13 milijardi američkih dolara. Iako ugledni stručnjaci za to područje ističu da je vrlo teško procijeniti kolika je "crna zarada", potvrđuju da je riječ o globalnoj kriminalnoj aktivnosti koja se na svjetskoj razini nalazi odmah iza trgovine drogom.

Prema Protokolu za sprječavanje trgovanja ljudima, osobito ženama i djecom, koji dopunjuje Konvenciju UN-a protiv transnacionalnoga organiziranog kriminala, trgovanje ljudima obuhvaća regrutiranje, transport, organiziranje prijelaza, skrivanje ili prihvatanje osoba te prijetnjom ili upotrebom sile ili drugih oblika prisile, prijevarom, lukavštinom, zlorabom ovlasti ili položaja ranjivosti ili davanjem odnosno primanjem novca ili usluga dobivanje pristanka osobe koja ima kontrolu nad drugim osobama u svrhu izrabljivanja. Pojam eksploatacije ili izrabljivanja uključuje seksualnu eksploataciju, prostituciju, prisilan rad i usluge, ropstvo i slične radnje te samovoljno podčinjavanje ili odstranjivanje organa. Budući da je pojam trgovine ljudima dio nove terminologije, u uporabi je često i engleski termin *trafficking*.

U Hrvatskoj broj žrtava u stalnom porastu

Praćenjem pojavnosti trgovanja ljudima, prema riječima predstojnika Ureda za ljudska prava Vlade RH Luke Mađerića, uočeno je da Hrvatska u posljednjem razdoblju postaje sve više zemlja odredišta za žrtve trgovanja ljudima. Od trenutka uspostave sustava praćenja pojavnosti trgovanja ljudima u nas, broj identificiranih žrtava u nas svake je godine u porastu.

- Od ukupno 19 identificiranih žrtava tijekom prošle godine 17 ih je ženskog spola, a dvije su muškoga. Tri su žrtve maloljetnici, od kojih su dvije djevojke, a jedan je mladić. Većina, njih šesnaest, iskorištavana je u seksualnoj industriji, a tri su iskorištavane za prisilan rad. U najugroženiju dobnu skupinu od 18 do 25 godina pripada 58 posto žrtava identificiranih tijekom 2004. godine - naglašava predstojnik Ureda za ljudska prava Vlade Republike Hrvatske i koordinator Nacionalnog odbora za suzbijanje trgovanja ljudima Luka Mađerić.

Do 1. siječnja 2005. godine u Hrvatskoj je identificirano ukupno 35 žrtava trgovanja ljudima. Ove su godine, prema podacima iz MUP-a, identificirane tri žrtve, a nekoliko je identifikacija još u postupku. Ključni element trgovanja ljudima, kako ističe Mađerić, nije u prirodi rada ili odnosa, nego u ponižavajućim uvjetima u kojima se takav rad odvija, osobito kada se ima na umu da žrtva nije svojom voljom pristala na takve ponižavajuće uvjete, što je očito kršenje ljudskih prava.

Žrtve najčešće iz ekonomski nerazvijenih zemalja

Žrtva trgovanja prebacuje se u nepoznato okružje u kojem je izolirana od uže zajednice. Tako fizički izolirana, izložena je zlostavljanju, nasilju i iskorištavanju, dominaciji i diskriminaciji od trgovaca ljudima. Osobama koje su dovedene iz inozemstva oduzima se putovnica, ograničava im se kretanje, a ne isplaćuje im se zarađeni novac te one postaju potpuno obespravljene.

- Žrtve su najčešće mlađe osobe ženskog spola nižega obrazovnog statusa iz ekonomski nerazvijenih zemalja. U jugoistočnoj Europi uglavnom je riječ o Ukrajinkama, Rumunjkama, Moldavkama i Bugarkama, ali ima i žena iz drugih država. To pogoduje počinitelju kaznenog djela i olakšava mu manipulaciju žrtvom - objašnjava Sandra Veber iz Uprave kriminalističke policije MUP-a.

- Iznimno je važno da osobe koje dođu u kontakt sa žrtvama trgovanja ljudima shvate kako je riječ o duboko traumatiziranim osobama kojima je potrebno pružiti hitnu zaštitu i sveobuhvatnu pomoć - ističe Luka Mađerić, predstojnik Vladina ureda za ljudska prava.

Žrtve trgovanja najčešće imaju valjane razloge za napuštanje svojih domova jer ih, prema riječima socijalne pedagoginje Đurđice Kolarec iz Centra za žene žrtve rata *Rosa*, neimaština i besperspektivnost tjeraju da sebi i svojoj djeci ili obitelji pokušaju osigurati bolji život. Javlja se na oglase za posao konobarice, plesačice, dadilje ili neki sličan oglas koji nudi blistavu zaradu u inozemstvu, a zatim ubrzo postaju laka meta kriminalaca.

- Čim dođu u određenu zemlju, oduzimaju im dokumente i počinje sustavno zlostavljanje, od fizičkoga do seksualnoga, a često im daju i droge i alkohol kako bi ih učinili ovisnicama - kaže Đurđica Kolarec. Ističe da u toj situaciji žrtve više nemaju izbora jer se nemaju komu obratiti. U većini zemalja, naglašava Kolarec, smatraju ih ilegalnim migranticama, a čak i ako su u određenu zemlju došle legalno, najčešće ih vrlo brzo vraćaju u zemlje iz kojih su došle.

- Boje se prijaviti jer to većinu njih dovodi u životnu opasnost. Zlostavljači im često prijete da će im stradati dijete, majka ili netko blizak i tako ih drže u šaci - kaže Đurđica Kolarec. Dodaje kako se, kao dio civilnog društva, i ženske organizacije svim snagama bore za to da se na te žene više ne gleda drukčije nego kao na legalne migrantice.

U rehabilitaciji žrtava pomažu i psihijatri

Prema riječima psihijatrice i psihoterapeutkinje dr. med. Suzane Kulović, trgovanje ljudima nije primarno medicinski ni psihijatrijski problem, nego kao devijacija globalnog društva uzroke ima u siromaštvu, političkoj nestabilnosti i kriminalu.

- Važno je znati da u slučaju žrtava trgovine ljudima samo fizičko spašavanje iz rala kriminala nije i kraj viktimizirajućeg procesa - ističe dr. Suzana Kulović iz Centra za mentalno zdravlje i ljudska prava. - Policijsku akciju spašavanja slijedi još nedovoljno koordinirana međunarodna i nacionalna strategija, koja uključuje i medicinsko, ponajprije psihijatrijsko djelovanje i djelovanje educiranih pomagača i volontera koji nisu psiholozi, socijalni pedagozi ili psihijatri. Pojedini aspekti pomoći koju međunarodne i nacionalne organizacije nude u dobroj volji i u suglasju sa stručnjacima sadržavaju neke previde koji koče proces rehabilitacije, a mogu i pogoršati psihičko stanje.

Strogo ograničavanje kretanja i naglašenu vanjsku kontrolu u sustavu pomoći, tvrdi dr. Kulović, žrtva doživljava kao retraumatizaciju. Razlog je to što ograničenja iz procesa spašavanja i pomoći u žrtvi bude osjećaj nemoći, koji je podsjeća na nemoć iz perioda kad je bila u vlasti preprodavača. Ono što se žrtvi u tome ranom periodu rehabilitacije nudi za njezino dobro, tj. ograničenja i kontrola, subjektivno je podsjeća na situaciju iz koje je pobjegla ili iz koje je spašena, ističe dr. Kulović. U simboličkom smislu sustav zaštite postaje

tamničar koji je naslijedio prijašnjega kriminalnoga. Pitanje je u kojoj se mjeri uopće može izbjeći retraumatizacija.

- Poznato je da i najbolji procesi rehabilitacije žrtava ekstremnog nasilja, a trgovina ljudima bez sumnje je nasilje, ostavljaju neke retraumatizirajuće učinke. Ako su pomagači toga svjesni, a to se može postići samo dobrom edukacijom, i ako prepoznaju uzroke psihičkih stanja kroz koja žrtva prolazi, može se smanjiti broj nesporeda i incidenata u rehabilitaciji žrtava trgovanja ljudima. To bi pomoglo u smanjivanju retraumatizacije tijekom rehabilitacije te skupine žrtava prema kojima javnost gotovo nikad ne pokazuje empatiju - prisjetimo se samo medijskog tretiranja nesretne Olene Popik - naglasila je dr. Kulović.

Nužna međuresorna suradnja u sprječavanju trgovanja ljudima

Hrvatska je Vlada u svibnju 2002. osnovala Nacionalni odbor za suzbijanje trgovanja ljudima, u koji su imenovani predstavnici svih relevantnih tijela državne uprave, nevladinih organizacija, medija i međunarodnih institucija. Izrada Nacionalnog plana za suzbijanje trgovanja ljudima bila je među prioritetnim zadacima Nacionalnog odbora. Kako bi se unaprijedile sve aktivnosti u području suzbijanja trgovanja ljudima, uzimajući u obzir nova međunarodna dostignuća i preporuke, donesen je Operativni plan za 2005. godinu, koji slijedi novouspostavljenu strukturu prihvaćenoga Nacionalnog programa za suzbijanje trgovanja ljudima od 2005. do 2008. Danas su u Hrvatskoj stvoreni odgovarajući zakonski okviri koji učinkovito prate tu problematiku.

- Od 1. listopada prošle godine u naš je Kazneni zakon uvedeno posebno kazneno djelo pod nazivom "Trgovanje ljudima i ropstvo". Taj je sadržaj zakonske inkriminacije kaznenog djela u skladu s međunarodnim pravnim izvorima koje je Republika Hrvatska ratificirala - objašnjava Sandra Veber iz Uprave kriminalističke policije MUP-a.

U identifikaciji te pružanju pomoći i zaštite žrtvama trgovine ljudima, kako je naglasio predstojnik Vladina ureda za ljudska prava L. Mađerić, uspostavljena je međuresorna suradnja tijela državne uprave, međunarodnih organizacija i nevladinih organizacija koje su u neprestanom kontaktu.

U cjelokupan program suzbijanja trgovanja ljudima uključene su 23 nevladine organizacije, a Mrežu *Petra* za borbu protiv trgovanja ljudima danas čini 9 udruga. U sklopu Nacionalnog plana otvorena je i cjelodnevna SOS telefonska linija za žrtve trgovanja ljudima 0800 77 99.

- Donesen je Protokol za identifikaciju, pomoć i zaštitu žrtava trgovanja ljudima, kojim je određena procedura koju su nadležna tijela društva slijediti u samom postupku pružanja pomoći i zaštiti žrtvi. Uspostavljeno je sigurno nacionalno sklonište za žrtve te alternativan siguran smještaj. Organizirani su prihvatni centri i pokretni timovi za neposrednu pomoć i zaštitu žrtava trgovanja ljudima - rekao je među ostalim Luka Mađerić, predstojnik Vladina ureda za ljudska prava.

U svim policijskim upravama određeni su policijski službenici, ukupno njih 26, koji se bave suzbijanjem trgovanja ljudima i izravno sudjeluju u otkrivanju počinitelja, identifikaciji žrtava te iniciranju pružanja pravodobne pomoći i zaštite svim osobama za koje se utvrdi da su žrtve.

Edukativna kampanja "Nije na prodaju"

Međunarodna organizacija za migracije (IOM) potpisala je 2002. Memorandum o razumijevanju s Vladom RH vezan za sprječavanje trgovanja ljudima. Ta se međunarodna međuvladina humanitarna organizacija bavi svim aspektima migracija. Bitna je uloga IOM-a, prema riječima voditeljice Programa suzbijanja trgovanja ljudima Lovorke Marinović, u nastojanju da Vlada, pojedine hrvatske institucije i drugi partneri unutar Nacionalnog tima za borbu protiv trgovanja ljudima uvrste taj problem u svoju službenu i operativnu politiku.

- Misija IOM-a u Hrvatskoj nastavlja svoje djelovanje u suradnji s hrvatskim partnerima, sukladno prihvaćenom Nacionalnom programu za borbu protiv trgovanja ljudima. Uspostavili smo prioritete i svi su naši resursi u službi projekata istraživanja i podizanja svijesti, osposobljavanja institucija te izravne pomoći, što podrazumijeva sigurno sklonište, prihvatne centre, udomljenje, pomoć i zaštitu, dragovoljni povratak i reintegraciju - ističe voditeljica programa Lovorka Marinović.

Među mnogim IOM-ovim aktivnostima vrijedi istaknuti da se edukacija za srednje škole nastavlja zanimljivom i kreativnom edukativnom kampanjom pod geslom , kojoj je svrha podizanje svijesti mladih o tom problemu.

Doprinos aktivistica Ženske mreže Hrvatske

Aktivistice Ženske mreže Hrvatske, koja okuplja 46 udruga članica, i Mreže *Petra* ističu da žele pridonijeti svim aspektima suzbijanja trgovanja ljudima, od izravne pomoći i zaštite od prevencije, edukacije i lobiranja za zakonske promjene. Naglašavaju pritom da su njihove članice visoko profesionalne i stručno kompetentne.

- Kako većina tih žrtava završava u prostituciji, koja je proskribirana prekršajnim zakonom, pokušat ćemo preko parlamenta i svih ostalih dostupnih sredstava potaknuti promjenu tog zakona kako žene više ne bi bile kažnjavane za prostituciju s obzirom na to da su one često žrtve teških oblika nasilja koje se ne usuđuju prijaviti - objašnjava socijalna pedagoginja Đurđica Kolarec. Slovenski primjer, kako je rekla, pokazuje da te osobe puno lakše prijavljuju nasilje i izlaze iz tog modela ako se ne kažnjavaju.

- Htjeli bismo slijediti primjer naprednih socijalnih država, poput Švedske, koja je prepoznala da je suština problema u potražnji. Kod njih se kažnjavaju korisnici, tj. kriminaliziraju se oni koji kupuju žene i djecu kao i bilo koga tko potiče i promovira seksualnu eksploataciju - naglašava Kolarec.

Sukladno zahtjevima CATV-a, Međunarodne koalicije protiv trgovanja ženama, aktivistice Ženske mreže ističu važnost sprječavanja pokušaja "legalizacije prostitucije", kojoj je konačni cilj samo legalizacija unosnog biznisa i industrije seksualne eksploatacije žena.

SMS - Primjer partnerstva tradicijske baštine i poslovnoga razvoja

Tradicijska baština i poslovni razvoj

Prehrambena tvrtka SMS iz Splita, koja posluje već petnaestak godina, a našoj je javnosti poznata ponajprije po tradicionalnoj dalmatinskoj "spizi" i luksuzu namijenjenome svima: maslinovom ulju, maslinama, slanim srdelama, sićušnim delikatesnim teglicama s džemom od smokava, u posljednjih nekoliko godina intenzivno promiče društveno odgovorno poslovanje u zajednici.

Već prve stranice internetskog portala te tvrtke ostavljaju dojam da se tvrtka brine podjednako za očuvanje tradicijske baštine i za ambiciozne poslovne planove. Budući da tvrtka upravo u starim kulinarskim umijećima pripravljanja prehrambenih proizvoda crpi nadahnuće za svoj poslovni razvoj, od prije nekoliko godina svoju usmjerenost na tradicijsku baštinu koja je još sačuvana u zajednici proširila je na projekte koji su potpuno izvan poslovnih pogona.

Uz uobičajene aktivnosti koje tvrtka njeguje već nekoliko godina, među kojima su stipendije za studente, pomoć ustanovama i domovima koji skrbe za djecu i ljude u potrebi, tvrtka je započela i mnogobrojne projekte kojima se potiče očuvanje prirodne i kulturne baštine lokalne zajednice. Osobita je to filozofija vraćanja baštini koja je omogućila poslovni razvoj i dala mu izvor.

Ekološki projekti

Tako se godine 2003. tvrtka SMS priključila *Zagrebačkoj banci* i *Hrvatskom telekomu* u projekt *Otok Svetac - ekološka oaza*, koji je okupio 13 istaknutih znanstvenika oko zadaće da po prvi put sa znanstvenog i stručnog stajališta istraže otok Svetac. Projekt je još u tijeku, u postupku je odabir partnera koji će istražiti bizantsku utvrdu iz 6. stoljeća. Nakon svih 13 provedenih istraživanja, sva će istraživanja biti predstavljena javnosti u fotomonografiji *Otok Svetac*. Među ekološkim projektima zasigurno je važan i projekt ekoakcija čišćenja i saniranja divljih odlagališta otpada na staroj cesti Mimice-Marušić, na kojoj se 25 godina odlagao otpad. Na mjestu starog odlagališta otpada, na području na kojem je bilo deponirano 250 tona smeća, napravljen je park s maslinama i lavandom.

U posljednje dvije godine tvrtka se glavninom projektnih aktivnosti usmjerila na istraživanje hrvatske tradicijske baštine. Tako je potaknula snimanje dokumentarnoga filma o sinjskom opanku. Taj se poznat primjer obuće, koji nose momci sinjskih alkara, na stari način plete se još samo u mjestu Gljev podno Kamešnice, a prema staroj recepturi, koja zasigurno izumire, izrađuje ga još mještanka toga sela Pera Zebić. SMS je potaknuo snimanje dokumentarnog filma o procesu na temelju kojega se može rekonstruirati izrada tog simbola hrvatske tradicijske baštine.

U suradnji s Zavodom za zapošljavanje u ovoj godini tvrtka je pokrenula projekt izrade dalmatinske košare tradicionalno namijenjene branju maslina, rogača i smokava. Taj proizvod tradicijske kulture u Dalmaciji također nestaje. Mnogobrojni proizvodi industrijaliziranog naraštaja potisnuli su izradu tradicijske dalmatinske košare s kukom, koja se izrađivala tako da težacima služi pri branju voćarskih i povrtlarskih kultura - zahvaljujući kuki, mogla se objesiti o granu, ali i lakše ponijeli do kuće.

- Za svoj tzv. poklon-paket, u koji SMS uključuje proizvode koji nisu u maloprodaji, tvrtka nije imala košare u koje bi pakirala svoje proizvode, nego ih je nabavljala iz Međimurja, što je

narušavalo autentičnost dalmatinskih proizvoda. Tvrtka je zato odlučila potaknuti izradu dalmatinskih košara s kukom, koja je potpuno profesionalizirana. U suradnji sa Zavodom za zapošljavanje nekoliko je ljudi osposobljeno za izradu tih košara te će dobiti ovaj neobičan starinski posao. I znanja i vještine potrebni da bi se isplele košare gotovo su se zaboravili i nestali. Prema riječima autora i voditelja tih projekata g. Agačevića, SMS je jedva pronašao jednog čovjeka u Imotskoj krajini koji tim vještinama još vlada. I na kraju, treba svakako istaknuti da je ta tvrtka prva koja će dobiti dozvolu za izradu replika antičkih predmeta čiji su originali pohranjeni u muzejima u Splitu i za plasman replika u budućoj SMS -ovoj suvenirnici. Prema riječima Srđana Mladinića, vlasnika i idejnog začetnika te poslovne politike, u SMS -ovoj će suvenirnici zasjati i tradicijska i kulturna baština Dalmacije. Osim u ambicioznim poslovnim ciljevima, ta tvrtka svoju misiju vidi i u doprinosu razvoju i promidžbi svoje lokalne zajednice.

Novosti u izdavaštvu

Kako surađivati s vlastima i kada to ne žele

U izdanju Hrvatskoga helsinškog odbora za ljudska prava potkraj prošle godine objavljena je knjiga *Kako surađivati s vlastima i kada to ne žele*. Knjiga je izdana uz potporu *Academy for Education Development (AED)* u okviru projekta *Potpora hrvatskim nevladinim organizacijama (CroNGO)*.

Knjiga sadržava poglavlja šestero autora koji su s različitih aspekata progovorili o odnosu civilnog društva i vlasti. To su sljedeći autori i poglavlja: Žarko Puhovski, *Civilna politička kultura*; Srđan Dvornik, *Što civilno društvo ima s vlašću?*; Josip Kregar, *Partnerstvo u obavljanju javnih poslova*; Ankica Gorkić, *Dometi utjecaja NVO-a na području zakonodavstva*; Ilija Rkman, *Iskustva udruge "Potrošač"*; Marija Lugarić, *S druge strane*.

Autori priloga predstavnici su koalicija koje su nastale kao jedan od rezultata dvogodišnjeg projekta čiji je nositelj bio Hrvatski helsinški odbor za ljudska prava. Projekt je imao prilično ambiciozne zadatke: a) ujednačiti i unaprijediti metodologiju zaštite ljudskih prava u Hrvatskoj, b) poboljšati suradnju između nevladina sektora i vlasti s naglaskom na lobiranje i zagovaranje... Donošenje Zakona o pravu na pristup informacijama možda je ipak najvažniji rezultat tog projekta...

Što se krije iza E-brojeva?

"Znanstvenici već godinama objavljuju studije kojima upozoravaju da mnogi dodaci hrani (označeni E-brojevima) izazivaju kod ljudi sindrom hiperaktivnosti, alergijske reakcije, glavobolje ili metaboličke poremećaje. Reakcije odgovornih institucija na ta otkrića prespore su i nedostatne, a prehrambena industrija takve rezultate uglavnom ignorira. Ipak, uz pritisak javnosti te različitih udruga za zaštitu potrošača i malobrojnih odgovornih znanstvenika, mnogi štetni dodaci završili su na groblju prehrambenih aditiva".... Početak je to predgovora doc. dr. sc. Valerija Vrčeka u knjižici *Što se krije iza E-brojeva?* autorica Dade Lerotić i Ivane Vinković Vrček, koju je izdala Udruga za demokratsko društvo (UDD) iz Zagreba. Knjižica je tiskana uz potporu Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi, kao 14. knjižica u biblioteci *Mala škola demokracije*, koju izdaje ta udruga bogate i zanimljive izdavačke djelatnosti.

Što knjižica sadržava? Uz desetak poglavlja u kojima se obrazlaže što su prehrambeni aditivi, u kojim se namirnicama upotrebljavaju, kako se regulira upotreba prehrambenih aditiva, tko jamči zdravstvenu ispravnost prehrambenih aditiva, zašto treba obratiti pozornost na etiketu proizvoda, knjižica donosi korisne informacije o drugim vrlo često korištenim dodacima hrani, kao što su bojila, konzervansi, antioksidansi, regulatori kiselosti, emulgatori, tvari za zaslađivanje, modificirani škrobovi i dr.

UOKVIRITE VAŠU IDEJU - priručnik o upravljanju projektnim ciklusom i izradi logičkog okvira

Ovaj je priručnik ciljano napisan i namijenjen predstavnicima organizacija civilnog društva/institucija koji žele prijaviti projekte donatorima koji pri pripremi projektnih prijedloga zahtijevaju korištenje logičkom matricom (npr. programi Europske Unije CARDS, TEMPUS, YOUTH, INTERREG te pretpristupni fondovi PHARE, ISPA i SAPARD). Pristup po logičkom okviru (*Logical Framework Approach*) upotrebljava se kao alat u planiranju i razvoju projekata radi unapređenja njihove kvalitete, učinkovitosti i održivosti.

Primarni izvor za izradu Priručnika bili su materijali *Guidelines on Aid Delivery Methods, Volume 1: Project Cycle Management*, Europe Aid, različiti materijali za uvježbavanje s već održanih ciklusa edukacija te višegodišnje iskustvo članica SMART-a u radu na projektima koji su zahtijevali korištenje matricom logičkog okvira.

Cijeli priručnik osmišljen je tako da se čitateljima konkretnim primjerom projekta hrvatske organizacije civilnog društva što više približi metodologija projektnog ciklusa. Spomenuti primjer vodi vas kroz svaki korak pri izradi projekta uz korištenje navedenom metodologijom.

U okviru Priručnika nalazi se i mali rječnik pojmova, koji čitatelju daje dodatna objašnjenja pojedinih ključnih pojmova. Uz svaki pojam na hrvatskom jeziku naveden je i njegov engleski ekvivalent radi što većeg približavanja cjelokupne terminologije projektnog ciklusa, jer se projekti koji zahtijevaju korištenje logičkom matricom vrlo često pišu upravo na engleskom jeziku.

Dodatne informacije o knjizi mogu se dobiti u udruzi SMART u Rijeci, Blaža Polića 2/4, i Zagrebu, Ljudevita Posavskoga 2/4 (smart@smart.hr).

Pitate? Odgovaramo.

Odgovara: mr. sc Danica Lončar Galek, savjetnica u časopisu *Računovodstvo i financije*

PLAĆANJE GOTOVIM NOVCEM

Pitanje: Može li udruga i u koje svrhe plaćati gotovim novcem? Je li propisan blagajnički maksimum?

Odgovor: Obavljanje platnog prometa u zemlji uređeno je Zakonom o platnom prometu (*Nar. nov.*, br. 117/01.), koji se odnosi na sve poslovne subjekte, pa tako i na udruge kao neprofitne pravne osobe. U čl. 18. tog zakona propisano je da je poslovni subjekt dužan novčana sredstva voditi na bankovnim računima i sva plaćanja obavljati preko tih računa, s

time da je Hrvatskoj narodnoj banci dana ovlast da može propisati uvjete i način plaćanja gotovim novcem. U tu je svrhu donesena Odluka o uvjetima i načinu plaćanja gotovim novcem (*Nar. nov.* , br. 36/02.), prema kojoj poslovni subjekt (a to je i udruga) može drugom poslovnom subjektu (trgovačkom društvu i drugoj pravnoj osobi te obrtniku) plaćati za nabavu proizvoda i usluga u gotovini do svote 5.000,00 kn po jednom računu (u čl. 5. spomenute odluke takvo plaćanje nije dopušteno ako je račun poslovnog subjekta blokiran, jer tada sve gotovinske naplate, tj. uplate u blagajnu treba položiti na račun u banci).

Blagajnički maksimum kao maksimalna svota gotova novca koja se može dnevno zadržati u blagajni nije propisana. To znači da udruga kao poslovni subjekt može samostalno donijeti odluku o visini blagajničkog maksimuma prema svojim potrebama. Ako udruga ne donese odluku o visini blagajničkog maksimuma, onda zapravo ne mora polagati gotov novac na svoj račun, osim ako iz dnevnih gotovinskih naplata ne isplaćuje za druge svrhe, nego je plaćanje za nabavu proizvoda i usluga po gotovinskim računima (primjerice, ako isplaćuje materijalne rashode zaposlenicima). U tom slučaju iznose za takve isplate treba provesti evidentno preko računa. Pri gotovinskim isplatama iz blagajne treba primjenjivati i odredbu čl. 61. Zakona o porezu na dohodak (*Nar. nov.* , br. 177/04.), prema kojem se sve isplate primitaka koje se smatraju dohotkom obveznicima poreza na dohodak obvezno obavljaju isključivo na njihov žiro-račun.

REVIZIJA FINACIJSKIH IZVJEŠTAJA UDRUGE

Pitanje: Podliježu li financijski izvještaji i poslovanje udruge obveznoj reviziji?

Odgovor: Temeljni financijski izvještaji udruge, a to su bilanca, račun prihoda i rashoda i bilješke, koji se do kraja veljače iduće godine podnose Državnom uredu za reviziju, ne podliježu obveznoj prethodnoj komercijalnoj reviziji. S obzirom na to da se financijski izvještaji, sukladno Uredbi o računovodstvu (*Nar. nov.* , br. 112/93.), podnose Državnom uredu za reviziju, oni u formalnom smislu mogu biti predmet državne revizije.

Sukladno Zakonu o državnoj reviziji (*Nar. nov.* br. 70/93. i 48/95.), predmet revizije u dijelu poslovanja udruge odnosi se na dio poslovanja i financiranje koje je povezano s proračunskim sredstvima. Udruga svojim internim aktima može ustanoviti obvezu komercijalne revizije, no takva odluka nije inicirana propisima, već isključivo vlastitom procjenom svrhovitosti.

U pogledu nadzora nad poslovanjem, udruga, kao i svaka druga pravna osoba, podliježe inspekcijском poreznom nadzoru, upravnom nadzoru u smislu zakonitog obavljanja djelatnosti, inspekciji rada te ostalim oblicima eksternog nadzora koji ovise o vrsti djelatnosti kojom se udruga bavi.

U svezi s internom revizijom, stvar je menadžmenta udruge da ocijeni i procijeni potrebe i svrhovitost ustrojavanja posebne službe ili procedura sa zadaćom internog praćenja pravilnosti i učinkovitosti poslovanja.

Sa svih strana

Izdvojili smo: događaji, dokumenti, najave

Javna rasprava *Odnos Vladinih institucija i organizacija civilnog društva*

U organizaciji Centra za ljudska prava 13. travnja 2005. održana je javna rasprava pod nazivom *Odnos Vladinih institucija i organizacija civilnog društva*. Ta je rasprava nastavak rasprave o konceptu civilnog društva, održane 27. listopada prošle godine, također u organizaciji Centra za ljudska prava.

Uvodničari su bili: Žarko Puhovski, Nives Ivelja, Sanja Sarnavka, Cvjetana Plavša Matić, Jadranka Cigelj i Luka Mađerić. Rasprava je okupila velik broj aktivista nevladinih organizacija, predstavnike Vladinih institucija i međunarodnih organizacija u RH (izaslanstva Europske komisije i OEES-a) te novinare. Raspravu je moderirao Tin Gazivoda, koordinator Centra za ljudska prava.

Moderator rasprave Tin Gazivoda sastavio je prijedlog zaključaka s rasprave, koji je, zajedno s transkriptom, dostavljen Saborskom odboru za ljudska prava i prava nacionalnih manjina.

Prijedlog zaključaka Centra za ljudska prava proizašlih iz rasprave o

odnosu Vladinih institucija i organizacija civilnog društva, održane 13. travnja 2005.

- **postoji potreba za prepoznavanjem veće društvene važnosti djelovanja organizacija civilnog društva koje se zauzimaju za opće dobro u skladu s vrijednostima izraženima u članku 3. Ustava RH u odnosu na kulturno-umjetničke, profesionalne, sportske i druge udruge**
- **postoji potreba za poboljšanjem suradnje između Vladinih institucija i organizacija civilnog društva kako bi se u praksi ostvarile temeljne postavke Programa suradnje Vlade RH i nevladina neprofitnog sektora u RH - informiranje, savjetovanje i aktivno sudjelovanje, uz istodobno priznavanje vrijednosti kontinuirane i argumentirane kritike**
- **postoji potreba za boljom koordinacijom raznih tijela vlasti koja se bave pitanjima civilnog društva - Zaklade za razvoj civilnog društva, Savjeta za razvoj civilnog društva, Ureda za udruge, ali i drugih institucija vlasti te se podupire izražena namjera za izradu ažuriranog registra organizacija civilnog društva**
- **postoji potreba za uvođenjem dodatnih pravila za sprječavanje sukoba interesa u tijelima koja odlučuju o dodjeljivanju financijskih sredstava organizacijama civilnog društva ili drugim važnim pitanjima. U tom smislu treba uzeti u obzir prijedlog da se organizacije čiji su predstavnici u upravnim ili drugim tijelima odlučivanja ne mogu prijavljivati na natječaje te institucije za trajanja njihova mandata te prijedlog da u tim tijelima sudjeluju i osobe koje nemaju nikakvo iskustvo vezano za organizacije civilnog društva**
- **postoji potreba za postojanjem drugostupanjskog tijela za razmatranje prigovora organizacija civilnog društva na proceduru i rezultate svih natječaja. Treba uzeti u obzir prijedlog Upravnog odbora Zaklade za osnivanje nezavisnog tijela za prigovore te vrijedeće odredbe Uredbe o osnivanju Ureda za udruge.**

Prijedloge zaključaka sastavio

Tin Gazivoda

koordinator Centra za ljudska prava

Nacionalna radionica CIVICUSOV INDEKS CIVILNOG DRUŠTVA U HRVATSKOJ

CERANEO - Centar za razvoj neprofitnih organizacija, u suradnji s **CIVICUS-om - Svjetskim savezom za participaciju građana**, proveo je akcijsko istraživanje **INDEKS CIVILNOG DRUŠTVA U HRVATSKOJ**, kojemu je cilj procijeniti stanje civilnog društva u Hrvatskoj, povećati znanja o civilnom društvu i svijest svih dionika o važnosti civilnog društva te usporediti rezultate istraživanja sa stanjem u drugim, prije svega tranzicijskim zemljama. Svrha je projekta ojačati civilno društvo kako bi bilo pripravno ispuniti ulogu u vladavini i razvoju.

Istraživanje je provedeno na temelju dviju anketa, 6 regionalnih rasprava, više studija slučajeva, analize medija i prijašnjih istraživanja te razgovora s desetak stručnjaka. Tako je prikupljena relevantna građa, a izgrađen je i suvremeni okvir za raspravu o problemima razvoja civilnog društva. **U okviru radionice održa ne 29. i 30. travnja 2005. u Stubičkim Toplicama predstavljeni su i raspravljani rezultati istraživanja te predložene preporuke za jačanje održiva razvoja civilnog društva kako bi pridonijelo pozitivnoj društvenoj promjeni.**

Na radionici je sudjelovalo 60-ak sudionika iz cijele zemlje, koji su predstavljali organizacije civilnog društva, državu, lokalne vlasti, gospodarstvo, medije i istraživače. Predstavljeni rezultati istraživanja raspravljani su u radnim skupinama. Na temelju rezultata istraživanja, rasprave i predloženih preporuka, CERANEO će sastaviti zaključke koji će biti dio završnog izvještaja. Radionica je bila produktivna, formulirani su konkretni prijedlozi i primjedbe. Istraživački izvještaj bit će uskoro dostupan na www.ceraneo.hr, a bit će tiskan i kao posebna knjiga. Kako će izvještaj za projekt biti preveden i na engleski jezik, bit će olakšana usporedba razine razvoja civilnog društva u Hrvatskoj sa stanjem u drugim tranzicijskim zemljama.

Središnji problemi civilnog društva u Hrvatskoj jesu održivost razvoja s obzirom na financijske i ljudske resurse te povjerenje u organizacije civilnog društva.

Držimo da će rezultati projekta pružiti okvir za dijalog o problemima razvoja civilnog društva i načinima njegova osnaživanja. Držimo da je projekt postigao postavljene ciljeve i zahvalni smo svima koji su nam u tome pomogli.

Projekt su financirali: Europska unija - u okviru programa Europska inicijativa za demokraciju i ljudska prava; Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva; Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa; Grad Zagreb - Gradski ured za zdravstvo, rad i socijalnu skrb.

Na središnjoj proslavi Dana Europe u Splitu predstavljena knjiga *50 pitanja i odgovora o Europskom ustavu*

Na središnjoj proslavi Dana Europe u Splitu 9. svibnja 2005., u prostorijama Europskog pokreta Split, pred pedesetak predstavnika udruga, novinara i ostale zainteresirane javnosti, održana je promocija publikacije *50 pitanja i odgovora o Europskom ustavu*.

Na promociji su govorili gđa Cvjetana Plavša Matić, upraviteljica Nacionalne zaklade, i g. Raymond Georis, izvršni direktor Europske zaklade *Madariaga* iz Bruxellesa, kojom predsjedava g. Javier Solana.

50 pitanja i odgovora o Europskom ustavu hrvatski je prijevod publikacije koju je organizacija *European Citizens Action Service* (ECAS) iz Bruxellesa objavila u veljači 2005. Prema riječima gđe Cvjetane Plavša -Matić, hrvatsko izdanje te knjižice ujedno je i prvo izdanje prevedeno na neki od europskih jezika nakon engleskoga izdanja. Važnost je knjižice u tome što daje mogućnost da se organizacije civilnog društva, a zatim i svi građani, upoznaju s najvažnijim pojedinostima europskog ustava i Europske unije kao zajednice.

U sklopu predstavljanja knjige gost iz Bruxellesa g. Raymond Georis održao je predavanje o ulozi organizacija civilnog društva u procesu pristupanja EU-u i važnosti učinkovite komunikacijske strategije i pravodobnog informiranja javnosti o pitanjima vezanima uz EU. Prema njegovim riječima, ta će knjižica pomoći građanima i udrugama da se upoznaju s pojmovima sudioničke demokracije i da se aktivno uključe u rasprave vezane uz europski ustav.

FESTIVAL JEDNAKIH MOGUĆNOSTI

Iako svaka peta osoba ima neku vrstu nesposobnosti, a svaka deseta utvrđeno tjelesno ili osjetilno oštećenje, ljudi su većinom zbunjeni u susretu s invalidima. Nedovoljna upućenost u njihove potrebe i mogućnosti te predrasude ili strah od susreta s nepoznatim sputavaju ih da slobodno komuniciraju i surađuju s osobama umanjениh fizičkih ili mentalnih sposobnosti. U želji da se pridonese razvoju svijesti o pravima i slobodama skupina kojima je otežano puno sudjelovanje u djelatnostima njihovih društvenih zajednica i potakne širenje integracijskih procesa, osmišljena je ideja o organiziranju uličnog festivala s kulturno-umjetničkim programom u kojem osobe s invalidnošću nastupaju zajedno sa "zdravim" kolegama.

Festival jednakih mogućnosti (FM) održava se na Cvjetnom trgu u Zagrebu već tri godine zaredom, a ovogodišnji je održan 24. i 25. svibnja 2005., također na Cvjetnom trgu. U dva dana festivala nastupilo je više od 800 izvođača, od kojih oko 500 osoba s invalidnošću, te mnogobrojne plesne, glazbene i glumačke skupine djece i odraslih, a likovni umjetnici izložili su svoje slike i skulpture. Provedbu te jedinstvene manifestacije potpomoglo je ove godine oko 130 volontera, koji su prije festivala prošli trodnevnu pripremu. Ovaj su put volonteri pomagači bili studenti socijalnog rada, rehabilitacije i pedagogije te učenici Hotelijersko-ugostiteljske škole.

Festival je otvorila potpredsjednica Vlade Jadranka Kosor, istaknuvši da treba napraviti sve kako bi se otvorile jednake mogućnosti za sve građane, posebice za djecu s invalidnošću, koja se suočavaju s predrasudama i mnogobrojnim preprekama u svakodnevnom životu. Kosor je zaželjela da se Festival jednakih mogućnosti idućih godina održava i u drugim gradovima, primjerice u Kninu ili Vukovaru.

Organizator je festivala Društvo tjelesnih invalida, a glavni su pokrovitelji Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, Gradski ured za rad, socijalnu politiku i zdravstvo te Turistička zajednica Grada Zagreba.

Ženska infoteka upravo je objavila novi broj časopisa *Kruh i ruže* o ženama na tržištu rada

Zanima li vas kakav je ekonomski položaj žena u Hrvatskoj? Zašto je rad žena manje vrednovan od rada muškaraca? S kakvim se preprekama pri zapošljavanju žene susreću? Vrijedi li načelo jednakosti plaća? Kakvi su trendovi u zapošljavanju i nezaposlenosti i kako oni utječu na žene? Kakav je položaj žena na tržištu rada u Hrvatskoj u usporedbi sa zemljama Europske unije? Što je to *mobbing* i u kojoj mjeri pogađa žene?

Odgovore na ta, ali i mnoga druga pitanja, potražite u novom broju časopisa *Kruh i ruže* o ženama na tržištu rada.

U novom broju pročitajte što o ekonomskom položaju žena u Hrvatskoj piše Jagoda Milidrag Šmid, koje indikatore (ne)jednakosti žena na tržištu rada ističe Nada Kerovec, kakvi su rezultati istraživanja o *mobbingu* koje je za nas sažela i povezala s feminističkim diskursom Elvira Koić. Ivanka Avelini Holjevac i Vlado Galičić pišu o ženama u poduzetništvu, dok svoje dugogodišnje iskustvo u vođenju tribine *Višeglasne gošće s vama* dijeli Slavica Jakobović Fribec u tekstu *Javno protiv diskriminacije i svih oblika nasilja protiv žena*. Suzana Marjanić prikazala je knjigu *Izabrana djela* Blaženke Despot.

Donosimo i pregled knjiga o ženama na tržištu rada iz knjižnog fonda *Ženske infoteke*, prijevod češke studije o ženskim pristupima zapošljavanju i ostvarivanju jednakog prihoda te poglavlje knjige Sylvije Walby *Gender Transformations* o novijim promjenama rodničkih odnosa u zapošljavanju.

U stalnoj rubrici *Tko su i što rade?* predstavljamo djelovanje Udruge poslovnih žena i poduzetnica. - BPW - Prvi hrvatski klub Pula.

(tekst preuzet sa stranice: www.zinfo.hr)

Projekt LIFE: Zaštita i upravljanje vukovima u Hrvatskoj **Zaštita i upravljanje vukovima u Hrvatskoj**

Kako očuvati vuka kao prirodnu vrijednost i za buduće generacije, uz što skladniji suživot s čovjekom, zasigurno je jedan od najvećih izazova zaštite prirode. Da bi se bar djelomično odgovorilo na to pitanje, potkraj 2002. godine započeo je rad na projektu "Zaštita vukova i upravljanje vukovima u Hrvatskoj". Projekt provodi Državni zavod za zaštitu prirode, u suradnji s Veterinarskim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu i uz financijsku potporu Europske komisije iz programa LIFE - treće zemlje. Projekt se temelji na međusektorskoj suradnji između državnih tijela, nevladinih udruga, lokalne zajednice, a podrazumijevat će redovnom praćenju populacije vukova, donaciji pasa tornjaka i električnih ograda radi smanjenja šteta na stoci te povećanju svijesti i znanja o vukovima.

Sve detaljnije informacije možete pronaći na službenoj internetskoj stranici projekta:
www.life-vuk.hr